

Marktwerving in België

Prijzenobservatorium - Versie 2019

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

Vooruitgangstraat 50 – 1210 Brussel

Ondernemingsnr.: 0314.595.348

○ 0800 120 33 (gratis nummer)

○ FODEconomie

○ @fodeconomie

○ [linkedin.com/company/fod-economie](https://www.linkedin.com/company/fod-economie) (page bilingue)

○ [instagram.com/fodeconomie](https://www.instagram.com/fodeconomie)

○ [youtube.com/user/FODEconomie](https://www.youtube.com/user/FODEconomie)

○ economie.fgov.be

Verantwoordelijke uitgever:

Regis Massant

Voorzitter a.i. van het Directiecomité

Vooruitgangstraat 50 – 1210 Brussel

Internetversie

Meer informatie: peter.vanherreweghe@economie.fgov.be

Inhoudsopgave

1	<i>Inleiding.....</i>	4
2	<i>Methodologie</i>	6
2.1	Aanpak	6
2.2	Bronnen van statistische gegevens	8
3	<i>Resultaten</i>	10
3.1	Industriële sectoren	10
3.1.1	Netwerkindustrieën	11
3.1.2	Voedings- en drankenindustrie.....	12
3.1.3	Chemische industrie, raffinage en farmaceutische industrie	15
3.1.4	Andere minerale producten	16
3.1.5	Metallurgie en metaalproducten.....	18
3.1.6	Andere verwerkende industrieën	20
3.2	Dienstensectoren.....	23
3.2.1	Netwerkdiensten	23
3.2.2	Handel.....	25
3.2.3	Verhuur	27
3.2.4	Diensten aan personen	29
3.2.5	Andere diensten	31
4	<i>Marktwerking en onderlinge relaties tussen de sectoren</i>	35
4.1	Industriële sectoren	35
4.2	Dienstensectoren.....	36
5	<i>Internationale vergelijking van de rendabiliteit van de industriesectoren.....</i>	39
5.1.	Evolutie van de rendabiliteit	39
5.2.	Internationale vergelijking van de rendabiliteit.....	41
5.3.	Rendabiliteit en oprichting van ondernemingen	43
5.4.	Rendabiliteit en marktwerking	44
6	<i>Besluit</i>	46
7	<i>Bijlagen</i>	47
	Bijlage 1: Definitie van de indicatoren	47
	Bijlage 2: Beschrijvende statistieken van de indicatoren.....	51
	Bijlage 3: De toegetreden en uitgetreden sectoren van de TOP30 van industriële sectoren	55
	Bijlage 4: De toegetreden en uitgetreden sectoren van de TOP 50 van de dienstensectoren	56
	Bijlage 5 : De sectoren die bij de 5 laatste horizontale screeningsoefeningen minstens één keer in de TOP 30 van de industriële sectoren voorkwamen.....	57
	Bijlage 6 : De sectoren die bij de 5 laatste horizontale screeningsoefeningen minstens één keer in de TOP 50 van de dienstensectoren voorkwamen	59
	Bijlage 7: Lijst van termen en afkortingen	61

Tabellen in afzonderlijke Excel-bijlage.

1 Inleiding

Het concurrentievermogen van de Belgische bedrijven en de prijzen voor goederen en diensten hangen rechtstreeks samen met de werking van de markt. Daarom maakt het Prijzenobservatorium sinds enkele jaren een uitgebreide stand van zaken op van het functioneren van de verschillende markten. Zo kunnen signalen opgevangen worden over de werking ervan (*evidence based tool*) en kunnen eventuele concurrentie- of prestatieproblemen in bepaalde sectoren van de Belgische economie opgespoord worden. In dit rapport worden de resultaten van deze benadering voorgesteld.

Het doel van de screening bestaat erin eventuele verstoringen in de Belgische marktsectoren op te sporen. De verschillende dimensies van de marktwerking worden bekeken, zoals concentratie, internationale openstelling en winstmarges. In die zin vormt de screening een eerste stap in de analyse en de kennis van de werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.

De resultaten van de horizontale screening worden aangevuld met informatie uit andere bronnen¹ en verfijnd in het kader van meer uitgebreide analyses van het Prijzenobservatorium². Ze kunnen bovendien gebruikt worden door instellingen die instaan voor de regulering en de mededinging op de Belgische markten.

Volledig onafhankelijk van bedrijven, instanties voor de controle en regulering van de markten en andere stakeholders, voert het Prijzenobservatorium deze screening uit in alle objectiviteit en onpartijdigheid. Als lid van het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) heeft het toegang tot talloze microgegevens van ondernemingen en gebruikt het deze met naleving van de vertrouwelijkheid.

Dit rapport bevat de resultaten van de screening van 2019 (gegevens 2013-2017). d.w.z. vóór de uitvoering van de gezondheidsmaatregelen met betrekking tot Covid-19. Voorzichtigheid is daarom geboden bij het lezen van de resultaten. Deze crisis kan inderdaad een zekere invloed hebben op het functioneren van de markten en de winstgevendheid van de sectoren, zoals beschreven in dit verslag.

Het volgende hoofdstuk beschrijft bondig de methodologische aanpak en de gegevensbronnen die werden gebruikt voor deze horizontale sectorscreening³. Hoofdstuk drie licht de resultaten toe voor de industriële en de dienstensectoren. Hoofdstuk vier concentreert zich op de analyse van de onderlinge relaties tussen sectoren, terwijl het vijfde hoofdstuk de rendabiliteit van de Belgische industrietakken vergelijkt met die van onze buurlanden. Dit screeningsrapport werd samengesteld door Lidia Tsyganok, Erwin Van Hirtum en Jean-Yves Jaucot.

¹ Zoals de verschillen in de evolutie van de consumptieprijzen tussen België en de buurlanden, aandachtspunten die aangebracht worden door internationale instellingen zoals de Europese Commissie en de OESO, en punten die verband houden met de context.

² Zo voerde, bijvoorbeeld, het Prijzenobservatorium in 2019 en 2020 studies uit over de marktwerking van de elektronische betalingen, de herfinanciering van hypothecaire kredieten, de prijs van vliegtuigtickets, de suikerkolom, het jaarlijks kostenpercentage van consumentenkredieten, de distributienetbeheerders van elektriciteit en aardgas, de aardappelkolom en de vastgoedmakelaars.

³ De voorgaande rapporten bevatten meer uitgebreide details over de methodologie. Zie met name [Screening 2014](#); [Screening 2015](#).

5 troeven van de screening

1. **Een gedetailleerde segmentatie van de verschillende markten in de Belgische economie.** De screening analyseert de sectoren op het meest gedetailleerde NACE-niveau dat beschikbaar is.
2. **Er is gewerkt met volledige en betrouwbare gegevens** van de ondernemingen. De indicatoren van de screening zijn berekend op basis van informatie uit verschillende officiële gegevensbronnen.
3. **Er wordt rekening gehouden met ondernemingsgroepen.** In een geglobaliseerde wereld kunnen verschillende ondernemingen eenzelfde eigenaar hebben of behoren tot eenzelfde groep. In de screening wordt rekening gehouden met dit aspect.
4. **De indicator van winstmarge (Price Cost Margin)** wordt zo berekend dat hij representatief is voor de realiteit van de sector. Hij is met name gebaseerd op de structuurenquête van ondernemingen (Structural Business Survey), waarbij per sector rekening wordt gehouden met zoveel mogelijk ondernemingen (inclusief kmo's).
5. **De verschillende indicatoren van marktwerking zijn berekend voor meerdere jaren.** Daardoor kan hun evolutie in de tijd geanalyseerd worden.

De horizontale screening 2019 analyseert 621 sectoren (waarvan 389 dienstensectoren), die een binnenlandse omzet van 850 miljard EUR genereren op de Belgische markt, en gebruikt de gegevens van 639.188 ondernemingen.

2 Methodologie

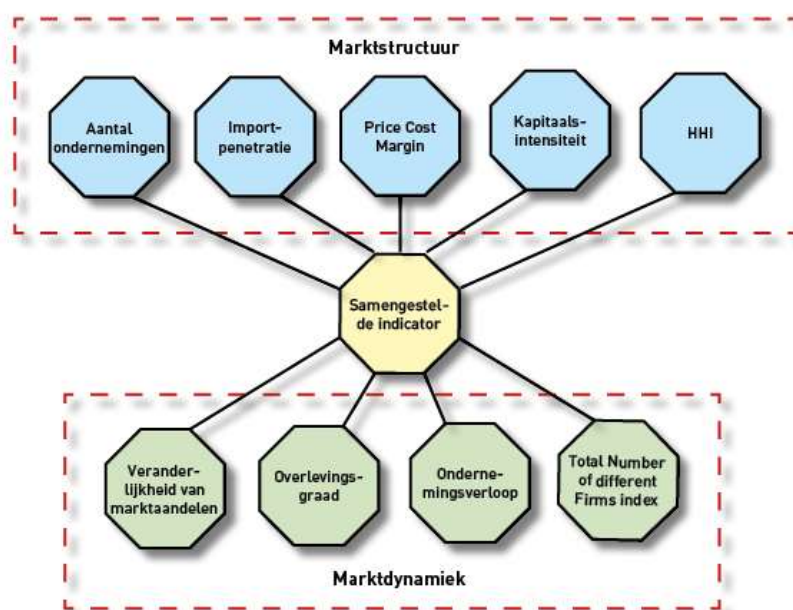
2.1 Aanpak

Deze screening bestrijkt alle marktsectoren van de Belgische economie⁴. Het is de bedoeling na te gaan welke sectoren mogelijk niet optimaal functioneren en een uitgebreidere analyse vergen op het vlak van marktwerking.

De screening is gebaseerd op een samengestelde indicator, die informatie combineert over verschillende aspecten van de marktwerking. Deze geeft aldus een globaal zicht van de prestatie van de verschillende sectoren en maakt het makkelijker om deze onderling te vergelijken.

De samengestelde indicator dient met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd te worden. Dit aggregaat kan namelijk tegengestelde ontwikkelingen van de verschillende componenten verhullen. Er wordt dan ook bijzondere aandacht besteed aan sectoren waarvan een of meer aspecten uit de analyse naar voren komen, zonder daarom in specifieke volgorde te verschijnen in de rangschikking van de samengestelde indicator.

Net als in de vorige edities van de screening omvat de samengestelde indicator vijf indicatoren die de structuur van de markt beschrijven, en vier indicatoren die de dynamiek van de markt weerspiegelen⁵.

Onder de indicatoren voor de marktstructuur meten het **aantal ondernemingen** en de **Herfindahl-Hirschman-Index (HHI)** de concentratie van de ondernemingen op de markt. De **Price Cost Margin (PCM)** geeft een benadering van de winstmarge per onderneming. De mate waarin een sector makkelijk toegankelijk is, wordt onder meer gemeten aan de hand van de **kapitaalintensiteit**. Aan de hand van de **graad van importpenetratie** tot slot kan men ramen in welke mate een sector blootgesteld is aan de

⁴ In deze tekst wordt de term “sector” gebruikt als synoniem van de term “bedrijfstak” zoals die voorkomt in de nationale rekeningen. Men mag deze niet verwarren met de term “institutionele sector” in diezelfde nationale rekeningen. De termen marktsectoren en “marktbedrijfstakken” worden in de tekst dan ook als synoniemen beschouwd en gebruikt.

⁵ Voor meer details over de verschillende indicatoren, zie [Screening 2014](#) en bijlage 1 bij dit rapport.

concurrentie van buitenlandse bedrijven. Doordat geen volledige gegevens beschikbaar zijn, wordt deze laatste indicator enkel gemeten voor de industrietakken.

Onder de indicatoren voor de marktdynamiek meet het **ondernemingsverloop (Churn rate)** de marktaandelen van de bedrijven die een markt betreden of verlaten tijdens het onderzochte jaar. De **overlevingsgraad** meet de leefbaarheid van de ondernemingen op de markt tijdens een periode van 5 jaar. De **rotatiegraad (Total Number of different Firms index)** omvat de firma's die tot de acht grootste behoorden in termen van omzet in de loop van de laatste vijf jaar. Tot slot wordt ook gekeken naar de jaar-op-jaar **volatiliteit** van de marktaandelen van alle ondernemingen.

De samengestelde indicator wordt opgebouwd volgens dezelfde methodiek als de vorige jaren. Deze bestaat uit een fase van normalisatie en vervolgens aggregatie van de genormaliseerde indicatoren in een samengestelde indicator. Door normalisatie kunnen variabelen die verschillende meetschalen gebruiken toch met elkaar vergeleken worden. Er werd gekozen voor de 'min-max'-methode omdat deze geen invloed heeft op de rangschikking van de originele waarden van de indicatoren⁶. Na de normalisatie liggen de waarden van elke indicator tussen 0 en 1, waarbij een waarde dicht bij 1 duidt op een hoger risico op marktverstoring. Eens genormaliseerd, worden deze indicatoren geaggregeerd in een samengestelde indicator⁷.

Alle geanalyseerde sectoren worden, hetzij bij de industrie, hetzij bij de diensten ingedeeld. Deze segmentering is van groot belang in het proces van normalisatie van de indicatoren (waar de minimale en maximale waarden van een indicator die van de referentiegroep zijn waarbij de sector werd ingedeeld). Het onderscheid tussen industrie en dienst was vooral ingegeven door de beschikbaarheid van gegevens voor de indicator van importpenetratie en door de logica van de vorige screenings van het Prijzenobservatorium en die van de studies van andere instellingen⁸.

Om de interpretatie van de rangschikking van de samengestelde indicator te vergemakkelijken, worden de sectoren onderverdeeld in grote categorieën, bijvoorbeeld: agro-voeding, handel, netwerkdiensten. Om

⁶ Volgens deze methode worden de indicatoren genormaliseerd met behulp van de volgende formule:

$$Y_{ni} = \frac{Y_i - Y_{min}}{Y_{max} - Y_{min}}$$

Waarbij Y_{ni} de genormaliseerde indicator Y is voor sector i , Y_i de waarde van de indicator van sector i , Y_{min} de effectieve minimale waarde van indicator Y en Y_{max} de effectieve maximale waarde van indicator Y . Voor de indicatoren waarvan een waarde dicht bij 0 op een hogere kans op marktverstoringen wijst, is de genormaliseerde waarde gelijk aan $(1 - Y_n)$. Voor de indicatoren aantal ondernemingen, kapitaalintensiteit en ondernemingsverloop werden de waarden eerst omgezet in logaritmen vooraleer genormaliseerd te worden volgens de min-max-methode. Deze indicatoren vertonen immers een sterk geconcentreerde verdeling met enkele extreme waarden die de normalisatie zouden beïnvloeden. Bovendien is voor sommige indicatoren een niet-lineaire normalisatie meer aangewezen vanuit economisch oogpunt. Zo dient bijvoorbeeld, voor het aantal ondernemingen, de waardedaling groter te zijn (de toename aan concurrentie en aan marktwerking is groter) bij een overgang van 1 naar 50 ondernemingen dan bij een overgang van 3.000 naar 3.500 ondernemingen.

⁷ Er werden drie methoden gebruikt: het rekenkundig gemiddelde, het geometrisch gemiddelde en de methode van het voordeel van de twijfel (BoD, Benefit of the Doubt). Elke methode heeft haar voor- en nadelen. Aangezien de drie methoden vergelijkbare resultaten opleveren, werd voor de aggregatie van de samengestelde indicator gekozen voor het rekenkundig gemiddelde.

⁸ Bijvoorbeeld: European Commission (2007) "Implementing the new methodology for product market and sector monitoring: results of a first sector screening", SEC(2007) 1517 (Brussels, Commission of the European Communities), European Commission (2007) "Guiding principles for product market and sector monitoring", European Economy, Occasional Papers 34, June, European Commission (2018) "Identifying Priority Service Sectors for Reforms in France".

rekening te houden met het economisch belang van de sectoren, werden deze samen met hun binnenlandse omzet geanalyseerd.

De hierboven kort vernoemde onderliggende hypothesen, meer bepaald de aggregatie van de informatie binnen de samengestelde indicator, kunnen de resultaten van de screening beïnvloeden. Daarom wordt niet enkel elke indicator individueel geanalyseerd, maar wordt elke hypothese voor modellering eveneens onderzocht op gevoeligheid.

2.2 Bronnen van statistische gegevens

Voor de berekening van de indicatoren gebruikt het Prijzenobservatorium dezelfde statistische bronnen als tijdens de vorige edities van de screening. Het gaat om de volgende bronnen, die tot op het niveau van de onderneming of van het product gedetailleerde jaarlijkse gegevens bevatten:

1. Het ondernemingsregister, beheerd door Statbel (Belgisch statistiekbureau).
2. De jaarrekeningen van ondernemingen, afkomstig van de Balanscentrale van de NBB.
3. De omzet op basis van de btw-aangiften van Statbel.
4. De import- en exportgegevens, afkomstig van de NBB⁹.
5. De structuurenquête van ondernemingen, afkomstig van Statbel.

Binnen het ondernemingsregister van Statbel wordt aan elke individuele onderneming¹⁰ een NACE-code¹¹ toegekend op basis van de hoofdactiviteit. Die bepaalt tot welke bedrijfstak de onderneming behoort. De analyse gebeurt op een zo gedetailleerd mogelijk niveau, meer bepaald op het niveau van NACE 5-digits voor de sectoren waarvoor deze onderverdeling bestaat, en op het niveau van NACE 4-digits voor de andere sectoren¹².

De analyse van de marktwerking vereist dat de relevante markt duidelijk afgebakend wordt. De beschikbare gegevens maken echter slechts een hergroepering per NACE-sector mogelijk. Ook al is dit de meest gedetailleerde segmentatie die mogelijk is, de indeling van de sectoren volgens NACE-classificatie komt niet noodzakelijkerwijs overeen met deze van de markten, waar de concurrentie daadwerkelijk speelt.

De “binnenlandse omzet” is een belangrijke variabele in de screeningsoefening. Deze geeft per onderneming de jaaromzet op de binnenlandse markt weer en wordt berekend als het verschil tussen totale omzet van de onderneming verminderd met de totale waarde van de goederen die de onderneming exporteert. De totale omzet is gebaseerd op de jaarrekening van de onderneming of op de gegevens van de btw-aangiften, terwijl de waarde van de door een onderneming uitgevoerde goederen overgenomen wordt uit de microgegevens van de uitvoer, afkomstig van de Nationale Bank.

⁹ Dit betreft momenteel uitsluitend gegevens over de import en export van goederen. Er wordt onderzocht hoe in de toekomst gegevens over de import en export van diensten toegevoegd kunnen worden.

¹⁰ De term “individuele onderneming” moet hier begrepen worden in de betekenis van een wettelijke eenheid.

¹¹ NACE is de Europese activiteitennomenclatuur. Net zoals in andere Europese landen wordt in de Belgische versie (NACE-BEL) een meer gedetailleerde indeling toegepast (tot 5-digits). De unieke NACE-code per onderneming wordt bepaald op basis van de activiteiten met het grootste aandeel in de totale toegevoegde waarde van de onderneming.

¹² De termen “sector” en “bedrijfstak” worden gebruikt voor dit meest gedetailleerde niveau. Voor de indeling op NACE 2-digits-niveau wordt de term “NACE-afdeling” gebruikt.

Alle indicatoren worden berekend op basis van de gegevens van vijf jaren, van 2013 tot en met 2017¹³. De gegevens van het laatste jaar (2017) dienen daarbij als referentie.

Daarnaast worden de economische eenheden van een gegeven sector die tot dezelfde groep van ondernemingen behoren in één enkele onderneming ondergebracht. Deze groepering gebeurt op basis van het register *Eurogroups* van Eurostat.

De screening van de sectoren heeft uitsluitend betrekking op marktactiviteiten, die gedefinieerd worden op basis van de NACE-code en op basis van de institutionele sectorcode, die door het INR toegekend wordt. Zoals bij de vorige screenings worden filters toegepast om bepaalde marktsectoren te elimineren die onder een specifieke regelgeving vallen (bijvoorbeeld: landbouw, financiële diensten, e.d.) of waarvan de gegevens niet volstaan voor representativiteit van de indicatoren¹⁴. Voor dit rapport werden evenwel twee aanvullende filters ingebouwd: de eerste sluit bepaalde marktsectoren uit die een groot aandeel aan niet-marktactiviteiten vertonen¹⁵; de tweede sluit de sectoren uit die uit minder dan 3 actieve ondernemingen bestaan¹⁶. Uiteindelijk werden in deze screening 621 sectoren geselecteerd en geanalyseerd. Zij omvatten 639.188 ondernemingen en zijn goed voor een binnenlandse omzet van 850 miljard EUR.

¹³ Eerdere jaren komen niet in aanmerking omdat het moeilijk is om de gegevens over groepen van ondernemingen op te nemen. Daarnaast vereist de berekeningsmethode van de indicatoren volledige gegevens, terwijl deze voor 2018 nog onvoldoende beschikbaar waren op het moment van redactie (november 2019).

¹⁴ Zie [Screening 2014](#) voor de definitie van de gekozen filters voor de selectie van de sectoren.

¹⁵ Deze filter sluit bepaalde “usual suspects” van de screening uit, zoals de exploitatie van sociale woningen (NACE 68202), de technische controle van voertuigen (71201) en de behandeling en verwijdering van gevaarlijk afval (38222).

¹⁶ Voor redenen van vertrouwelijkheid kunnen de indicatoren voor deze sectoren niet gedetailleerd weergegeven worden in dit rapport. Het verdient dan ook de voorkeur ze niet op te nemen in de rangschikking van de sectoren volgens de samengestelde indicator. Onder de “usual suspects” betreft het hier met name de productie van gasvormige brandstoffen (3521), de vervaardiging van sanitair aardewerk (2342) en de vervaardiging van ander technisch aardewerk (2344).

3 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten voorgesteld van de analyse van de 232 industriële sectoren en 389 dienstensectoren.

Zoals de vorige rapporten concentreert dit rapport zich ook op de 30 industriële sectoren en 50 dienstensectoren (hierna respectievelijk TOP 30 en TOP 50 genoemd) waarvan de samengestelde indicator wijst op een hogere kans op marktverstoring. Naast deze sectoren komen in de analyse ook sommige andere sectoren naar voren die problematische waarden vertonen voor een of meer individuele indicatoren¹⁷.

De in dit deel voorgestelde sectoren komen tevens aan bod voor hun economisch belang, dat wordt uitgedrukt volgens hun binnenlandse omzet. In het volgende hoofdstuk wordt het economisch belang van de sector genuanceerd volgens de betrekkingen die de sector onderhoudt met de rest van de economie.

3.1 Industriële sectoren

Op basis van de TOP 30 van industriële sectoren werden de sectoren ingedeeld volgens soort activiteiten, om de resultaten beter leesbaar te maken. Deze segmentatie hangt af van de rangschikking van de sectoren en kan dus verschillen van de ene screening tot de andere.

De volgende categorieën van industriële sectoren werden gekozen voor de analyse van de resultaten:

- **Netwerkindustrieën** (NACE 35 tot 39), met 3 sectoren in de TOP 30;
- **Voedings- en drankenindustrie** (NACE 10 en 11), met 5 sectoren;
- **Chemische industrie, raffinage en farmaceutische industrie** (NACE 19 tot 21), met 4 sectoren;
- **Vervaardiging van minerale producten** (NACE 23), met 8 sectoren;
- **Metallurgie en vervaardiging van producten van metaal** (NACE 24 en 25), met 6 sectoren;
- **Andere verwerkende industrieën** (meer bepaald alle industriële NACE-afdelingen die niet voorkomen in de bovengenoemde categorieën), met 4 sectoren.

Er dient hierbij opgemerkt te worden dat het totale aantal onderzochte sectoren sterk verschilt van de ene categorie tot de andere: zo bestaan bijvoorbeeld de netwerkindustrieën in totaal uit 12 sectoren, terwijl de voedings- en drankindustrie er 35 telt. Anderzijds kunnen de verschillende sectoren bijzonder heterogeen zijn in termen van economisch belang: de binnenlandse omzet van de grootste sector van de TOP 30 overstijgt de 25 miljard EUR, terwijl de omzet minder dan 15 miljoen EUR bedraagt voor de kleinste onder hen. Men mag dan ook geen al te grote conclusies trekken over een categorie op basis van het absolute aantal sectoren die voorkomen in de TOP 30.

Deze 30 sectoren vertegenwoordigen 28,1 % van de binnenlandse omzet van alle geanalyseerde industriële sectoren, namelijk 44,7 miljard EUR op een totaal van 159 miljard EUR. Ten opzichte van de vorige screening zijn acht sectoren nieuw in de TOP 30¹⁸. De acht nieuwe sectoren zijn samen goed voor een binnenlandse omzet van 4 miljard EUR, voornamelijk voortvloeiend uit de sector NACE 2441 "Productie van edelmetalen". Van de acht sectoren die de TOP 30 verlaten, was de gezamenlijke binnenlandse omzet 2,1 miljard EUR.

¹⁷ De score van de samengestelde indicator van een sector kan afgezwakt worden door de goede prestaties van sommige indicatoren, in weerwil van problematische waarden voor andere indicatoren. Er mag dus niet enkel afgaan worden op het eindresultaat.

¹⁸ De industriële sectoren die de TOP 30 binnenkomen of verlaten ten opzichte van de vorige screening zijn opgenomen in bijlage 3.

De verschillende hierboven opgesomde categorieën worden hieronder in detail bekeken¹⁹.

3.1.1 Netwerkindustrieën

De netwerkindustrieën (NACE 35 tot 39) zijn in 2017 goed voor 14,09 % van de binnenlandse omzet van de geanalyseerde industriële sectoren. Zij hebben drie sectoren in de TOP 30 van de industriële sectoren volgens de samengestelde indicator (zie tabel 1). Deze sectoren komen allemaal uit de afdeling “Inzameling, verwerking en verwijdering van afval” (NACE 38) en vertegenwoordigen slechts 2,08 % van de totale binnenlandse omzet van de netwerkindustrieën.

Van deze drie sectoren was enkel de 3812 “Inzameling van schadelijk afval” niet vertegenwoordigd in de TOP 30 van de vorige screening²⁰. Hij komt voor het eerst voor in de industriële TOP 30.

Omgekeerd waren de 2 andere sectoren aanwezig in de TOP 30 van de industriële sectoren bij al de screening-oefeningen van de laatste vier jaar.

Tabel 1. Lijst van sectoren aanwezig in de TOP 30 van de industriële sectoren – Netwerkindustrieën

Inzameling, verwerking en verwijdering van afval (NACE 38)
3812 “Inzameling van schadelijk afval”
38211 “Voorbehandeling van ongevaarlijk afval met het oog op verwijdering”
38212 “Fysicochemische verwerking van slib en vloeibare afvalstoffen”

Opmerking: de vetgedrukte sectoren kwamen in de vorige screening niet naar voren.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

Grafiek 1 geeft voor al deze sectoren de bijdrage van elke indicator weer aan het verschil tussen de eindscore van de sector en de gemiddelde score van alle industriële sectoren. De indicatoren die een positieve bijdrage leveren, zijn die waarvoor de geanalyseerde sector minder goed presteert dan het gemiddelde, hetgeen mede de waarde van de samengestelde indicator doet toenemen. Omgekeerd zijn de indicatoren die een negatieve bijdrage leveren die waarvoor de sector beter presteert dan het gemiddelde, hetgeen de kans op marktverstoringen vermindert. In deze grafiek worden de sectoren gerangschikt volgens hun belang in termen van binnenlandse omzet.

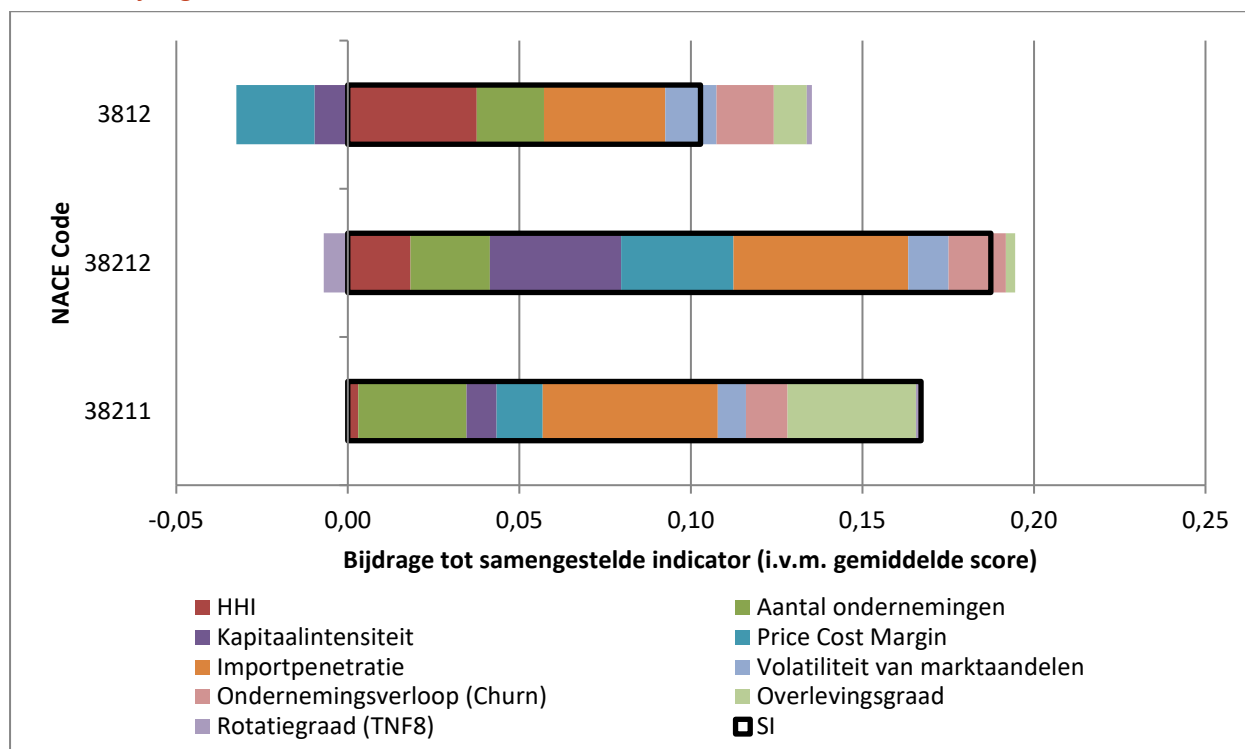
Zo is sector 3812 “Inzameling van schadelijk afval” de belangrijkste sector (in termen van binnenlandse omzet) van deze categorie. In grafiek 1 stemt de waarde “0,10” voor deze sector overeen met het verschil tussen zijn eindscore (0,66) en de gemiddelde score van de samengestelde indicator voor alle industriële sectoren (0,56).

Deze sector heeft hogere waarden dan het gemiddelde van de industriële sectoren voor de meeste indicatoren. Zo kent hij een sterke positieve bijdrage van de indicator penetratiegraad van de invoer en van de HHI. Daarentegen presteert deze sector beter dan het gemiddelde voor de indicatoren “Price Cost Margin” en “Kapitaalintensiteit”.

¹⁹ De beschrijvende statistieken van de indicatoren voor deze verschillende categorieën worden vergeleken in bijlage 2. De resultaten per sector staan in een afzonderlijk Excel-bestand.

²⁰ Zie [Screening \(2018\)](#).

Grafiek 1. Bijdrage van de individuele indicatoren aan de eindscore van de sectoren - Netwerkindustrieën

Opmerking: Met de bijdrage van elke indicator wordt het verschil bedoeld tussen de genormaliseerde score van elke indicator van de sector en de gemiddelde score van alle industriële sectoren gewogen met het gewicht van de indicator in de eindscore. De zone in het zwart vertegenwoordigt het verschil tussen de score van de samengestelde indicator van de sector en het gemiddelde van de samengestelde indicatoren van de industriële sectoren. De indicatoren met een positieve bijdrage zijn deze waarvoor de onderzochte sector een minder gunstige score noteert dan gemiddeld. Omgekeerd zijn de indicatoren die een negatieve bijdrage hebben de indicatoren waarvoor de sector beter presteert dan het gemiddelde.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

De twee andere sectoren hebben een hogere Price Cost Margin dan het gemiddelde van de industriële sectoren (10,85 %). Twee jaar geleden voerde het Prijzenobservatorium een raming uit van de winstmarges, waarbij rekening gehouden werd met de kapitaalkosten²¹. Volgens deze raming kan het feit dat de PCM van bepaalde sectoren van de netwerkindustrieën ruim hoger ligt dan het gemiddelde van de industriële sectoren verklaart worden door hun hogere kapitaalkosten.

Anderzijds kennen alle sectoren van deze categorie, door de aard van hun activiteiten, een geringe penetratiegraad van de invoer. Bovendien vertonen ze over het algemeen een grote stabiliteit in hun samenstelling.

Sommige andere netwerkindustrieën komen naar voren door een of meer individuele indicatoren zonder evenwel aanwezig te zijn in de TOP 30 van de samengestelde indicator. Zo is sector 3511 "Productie van elektriciteit" sterk geconcentreerd, ken deze weinig volatiliteit en heeft hij een hoge kapitaalintensiteit. De sector 38323 "Terugwinning van inerte afvalstoffen" en de 38213 "Behandeling en verwijdering van ongevaarlijk afval, met uitzondering van slib en vloeibare afvalstoffen" kennen een sterke kapitaalintensiteit en een relatief hoge PCM-indicator.

3.1.2 Voedings- en drankenindustrie

De voedings- en drankenindustrie (NACE 10 en 11) vertegenwoordigt 18,75 % van de binnenlandse omzet van de Belgische industrie. Bovendien komt deze industrie op de 4^e plaats in de opwaartse intersectorale relaties gebaseerd op de input-output-tabellen (2015); dat betekent dat deze industrie aanzienlijk

²¹ Zie [Screening 2016](#).

afhankelijk is van de andere sectoren van de Belgische economie. Drie sectoren van de voedingsindustrie (NACE 10) behoren tot de TOP 30 van industriële sectoren die een hoger risico hebben op marktverstoringen (zie tabel 2). Twee andere sectoren komen uit de drankenindustrie (NACE 11). Deze vijf sectoren zijn goed voor 11,64 % van de binnenlandse omzet van de sectoren van de voedings- en drankenindustrie onder analyse.

Tabel 2. Lijst van sectoren aanwezig in de TOP 30 van de industriële sectoren - Voedings- en drankenindustrie

Vervaardiging van voedingsmiddelen (NACE 10)	Vervaardiging van dranken (NACE 11)
1042 "Vervaardiging van margarine en andere spijsvetten"	1106 "Vervaardiging van mout"
1062 "Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten"	1107 "Vervaardiging van frisdranken; productie van mineraalwater en overig gebotteld water"
1081 "Vervaardiging van suiker"	

Opmerking: de vetgedrukte sectoren kwamen in de vorige screening niet naar voren.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

Slechts een van deze vijf sectoren kwam niet voor in de TOP 30 van industriële sectoren van de vorige screening: de 1062 "Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten"²². Sommige indicatoren van deze sector (zoals de overlevingsgraad, de winstmarge en de importpenetratie) vertonen een negatief verloop in termen van marktwerking. Meer bepaald omvatte deze sector dezelfde 7 actieve ondernemingen in de loop van de laatste vijf jaar (2013-2017). De winstmarge van de sector steeg tussen 2016 (8,1 %) en 2017 (9,1 %), terwijl zijn importpenetratie tegelijkertijd zakte van 0,31 naar 0,30. Deze sector is met de tijd steeds kapitaalintensiever geworden (0,12 in 2017 tegenover 0,06 in 2012), maar zijn kapitaalintensiteit ligt niettemin nog steeds duidelijk onder het industriële gemiddelde (0,19). Bovendien bleef zijn concentratiegraad (0,50), ondanks een daling ten opzichte van het jaar ervoor, ver boven het industriële gemiddelde uitsteken (0,27).

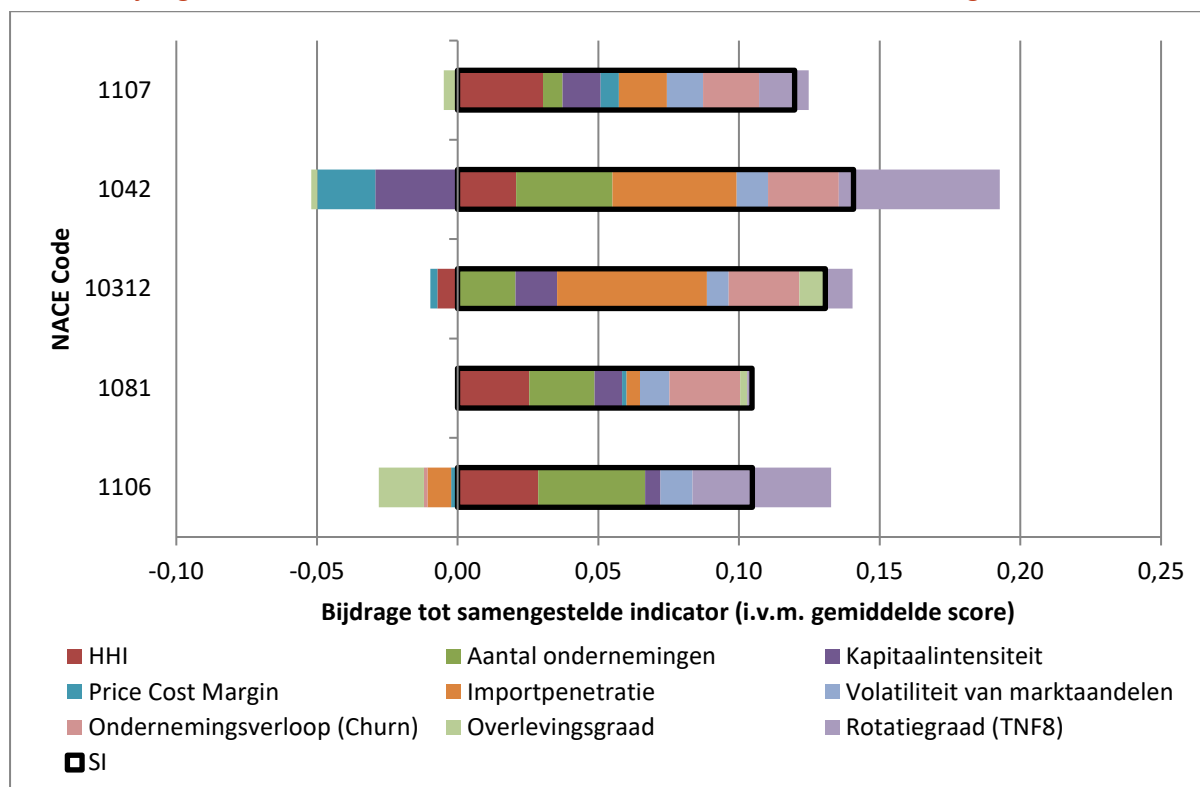
Omgekeerd verdwijnt de 10312 "Productie van diepgevroren aardappelbereidingen" dit jaar uit de TOP 30. Aan deze sector wordt een grondige analyse besteed in het jaarverslag over de consumptieprijsen van het Prijzenobservatorium²³. Uit die analyse kan niet besloten worden dat er problemen zouden bestaan inzake de marktwerking doorheen de verschillende schakels van de aardappelketen.

De vijf sectoren van deze categorie kennen een vrij sterke concentratie en een beperkt aantal ondernemingen (zie grafiek 2). Bovendien liggen hun indicatoren van stabiliteit (volatiliteit en ondernemingsverloop) vrij laag. Dat geldt ook voor twee sectoren die zich dicht bij de TOP 30 bevinden, de 1103 "Vervaardiging van cider en andere vruchtenwijnen" (31^e) en de 1041 "Vervaardiging van oliën en vetten" (32^e).

²² Deze sector vervaardigt producten uit de hydrolyse van zetmeel, zoals glucose, glucosesiroop, maltose op basis van rijst, graan, aardappelen, maïs.

²³ Prijzenobservatorium, [Jaarverslag 2019](#).

Grafiek 2. Bijdrage van de individuele indicatoren aan de eindscore van de sectoren - Voedings- en drankenindustrie

Opmerking: Met bijdrage van elke indicator wordt het verschil bedoeld tussen de genormaliseerde score van elke indicator van de sector en de gemiddelde score van alle industriële sectoren gewogen met het gewicht van de indicator in de eindscore. De zone in het zwart vertegenwoordigt het verschil tussen de score van de samengestelde indicator van de sector en het gemiddelde van de samengestelde indicatoren van de industriële sectoren. De indicatoren met een positieve bijdrage zijn deze waarvoor de sector een minder gunstige score noteert dan gemiddeld. Omgekeerd zijn de indicatoren die een negatieve bijdrage hebben de indicatoren waarvoor de sector beter presteert dan het gemiddelde.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

De belangrijkste sector in termen van omzet, namelijk de sector 1107 “Vervaardiging van frisdranken; productie van mineraalwater en overig gebotteld water” heeft een belangrijk niveau van concentratie. Zijn hoge HHI kan verklaard worden door de aanwezigheid van een dominante onderneming in deze sector. De marktaandelen van de verschillende spelers zijn vrij stabiel (geringe volatiliteit) en de marktaandelen van de intredende en uitredende ondernemingen zijn niet van beduidend belang (gering ondernemingsverloop).

De sector “Vervaardiging van suiker” (NACE 1081) kwam naar voren als potentieel problematisch in vorige screenings. Deze sector is echter in verandering na de afschaffing van de productiequota en andere maatregelen voor de vrijmaking van de Europese markt in oktober 2017²⁴.

De sectoren “Vervaardiging van margarine en andere spijsvetten” (NACE 1042) en “Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten” (NACE 1106) kennen een zeer beperkt aantal ondernemingen, een sterke concentratie en een grote stabiliteit van hun dynamische indicatoren (zie grafiek 2). In tegenstelling tot de vervaardiging van margarine, staat de vervaardiging van malt relatief open voor internationale

²⁴ Zie de uitgebreide studie van het Prijzenobservatorium “[Analyse van de marktwerking in de suikerkolom](#)” (2016), gevolgd door [een actualisatie in het derde kwartaalverslag van 2019](#).

concurrentie, hetgeen zijn samengestelde indicator enigszins afzwakt. Bij de vervaardiging van margarine zijn het de geringe winstmarges van de sector die zijn samengestelde indicator verlichten.

Tussen de andere sectoren van de voedings- en drankenindustrie vallen sommige op door een of meer individuele indicatoren, zonder daarom voor te komen in de TOP 30 van de samengestelde indicator. De sectoren die aldus naar voren komen op basis van de indicatoren concentratie en volatiliteit zijn de 1073 “Vervaardiging van macaroni, noedels, koeskoes en dergelijke deegwaren” en 1092 “Vervaardiging van voeders voor huisdieren”. Daarnaast kent de sector 1102 “Vervaardiging van wijn uit druiven” een hoge PCM-indicator, net als de 1105 “Vervaardiging van bieren” en de 10712 “Ambachtelijke vervaardiging van brood en van vers banketbakkerswerk”.

3.1.3 Chemische industrie, raffinage en farmaceutische industrie

Deze categorie omvat de NACE-afdelingen 19 (Raffinage), NACE 20 (Chemische industrie) en NACE 21 (Farmaceutische industrie). In 2017 realiseerden deze industrietakken samen 34,05 % van de binnenlandse omzet van de Belgische industrie (waaronder NACE 19 met meer dan 20 %).

Vier industrietakken van deze categorie (op 21) vindt men in de TOP 30 van industriële sectoren volgens de samengestelde indicator (zie tabel 3). Zij zijn goed voor 63,23 % van de totale binnenlandse omzet van deze categorie. De belangrijkste sector is de petroleumraffinage (NACE 1920). Deze sector is alleen al goed voor bijna 60 % van de totale binnenlandse omzet van de categorie.

De andere sectoren komen uit de chemische industrie (Vervaardiging van industriële gassen (NACE 2011) en uit synthetisch rubber (NACE 2017)), en een komt uit de farmaceutische industrie (“Vervaardiging van overige farmaceutische producten”²⁵ (NACE 21209)). Dat is de enige sector die niet voorkwam in de TOP 30 van industriële sectoren van de vorige screening.

Tabel 3. Lijst van sectoren aanwezig in de TOP 30 van de industriële sectoren – Chemische industrie, raffinage en farmaceutische industrie

Chemische industrie (NACE 20)	Raffinage (NACE19) en farmaceutische industrie (NACE 21)
2011 “Vervaardiging van industriële gassen” 2017 “Vervaardiging van synthetisch rubber”	1920 “Petroleumraffinage” 21209 “Vervaardiging van overige farmaceutische producten”

Opmerking: de vetgedrukte sectoren kwamen in de vorige screening niet naar voren.

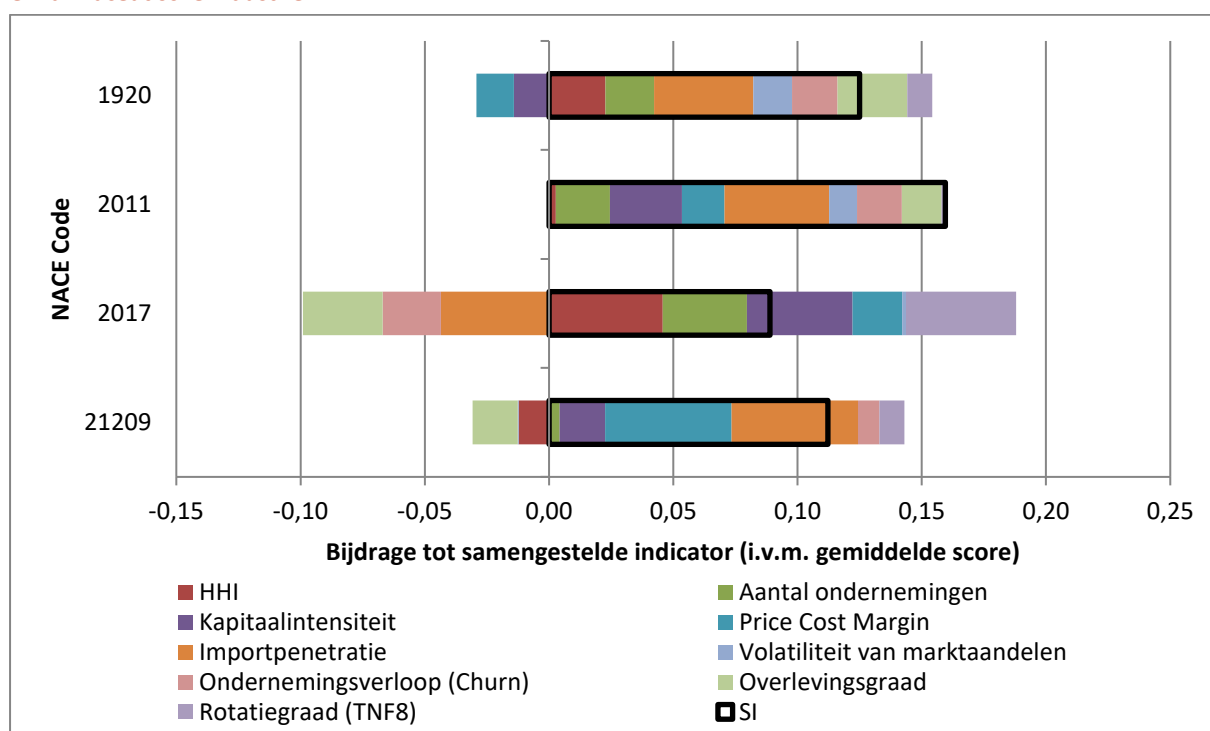
Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

De drie belangrijkste sectoren op het vlak van omzet, met name de 1920 “Raffinage”, de 2011 “Vervaardiging van industriële gassen” en de 2017 “Vervaardiging van synthetische rubber” kennen een beperkt aantal ondernemingen en een relatief grote concentratie (zie grafiek 3).

Voor de sector 2017 “Vervaardiging van synthetisch rubber” geldt deze vaststelling in mindere mate omdat daar de importpenetratie vrij hoog ligt, wat inhoudt dat deze sector vrij open is voor concurrentie van buitenlandse ondernemingen.

²⁵ Deze sector omvat met name de vervaardiging van radioactieve in-vivo substanties voor diagnose en van diagnosepreparaten maar ook de vervaardiging van watten, gaas, verband, zwachtels, hechtdraad, enz. voor medisch gebruik.

Grafiek 3. Bijdrage van de individuele indicatoren aan de eindscore van de sectoren – Chemische industrie, raffinage en farmaceutische industrie

Opmerking: Met bijdrage van elke indicator wordt het verschil bedoeld tussen de genormaliseerde score van elke indicator van de sector en de gemiddelde score van alle industriële sectoren gewogen met het gewicht van de indicator in de eindscore. De zone in het zwart vertegenwoordigt het verschil tussen de score van de samengestelde indicator van de sector en het gemiddelde van de samengestelde indicatoren van de industriële sectoren. De indicatoren met een positieve bijdrage zijn deze waarvoor de sector een minder gunstige score noteert dan gemiddeld. Omgekeerd zijn de indicatoren die een negatieve bijdrage hebben de indicatoren waarvoor de sector beter presteert dan het gemiddelde.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

Onder de sectoren van deze categorie (raffinage, chemische industrie en farmaceutische industrie) die niet voorkomen in de rangschikking van 30 sectoren met de hoogste samengestelde indicator, vallen sommige sectoren op door een of meer individuele indicatoren. Zo vertonen de 2042 “Vervaardiging van parfums en toiletartikelen” (HHI van 0,64) en de 2060 “Vervaardiging van synthetische en kunstmatige vezels” (0,62) een hoge mate van concentratie. Deze laatste kent tevens een vrij gering ondernemingsverloop, terwijl de 2016 “Vervaardiging van kunststoffen in primaire vormen” een vrij hoge kapitaalintensiteit vertoont.

3.1.4 Andere minerale producten

De andere niet-metaalhoudende minerale producten (NACE 23) vertegenwoordigen 3,63 % van de totale binnenlandse omzet van de industrie in België. Er zijn acht sectoren uit deze categorie in de rangschikking van 30 industriële sectoren met de hoogste samengestelde indicator. Zij zijn goed voor 40,72 % van de binnenlandse omzet van NACE 23.

Onder deze acht sectoren vinden we een glassector, twee sectoren uit de bouwmaterialen in klei, twee uit de sector cement, kalk en gips, en drie sectoren uit de sector producten van beton, cement en gips (zie tabel 4). Twee sectoren zijn nieuw ten opzichte van de vorige screening: de 2311 “Vervaardiging van vlakglas” en de 23322 “Vervaardiging van dakpannen, tegels en andere producten voor de bouw van gebakken klei”.

Tabel 4. Lijst van sectoren aanwezig in de TOP 30 van de industriële sectoren - Andere minerale producten (NACE 23)

Vervaardiging van glas	Vervaardiging van producten voor de bouw, van klei en van andere keramische producten	Vervaardiging van cement, kalk en gips	Vervaardiging van artikelen van beton, cement en gips
2311 “Vervaardiging van vlakglas”	23321 “Vervaardiging van bakstenen” 23322 “Vervaardiging van dakpannen, tegels en andere producten voor de bouw van gebakken klei”	2351 “Vervaardiging van cement” 2352 “Vervaardiging van kalk en gips”	2362 “Vervaardiging van artikelen van gips voor de bouw” 2364 “Vervaardiging van mortel” 2365 “Vervaardiging van producten van vezelcement”

Opmerking: de vetgedrukte sectoren kwamen in de vorige screening niet naar voren.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

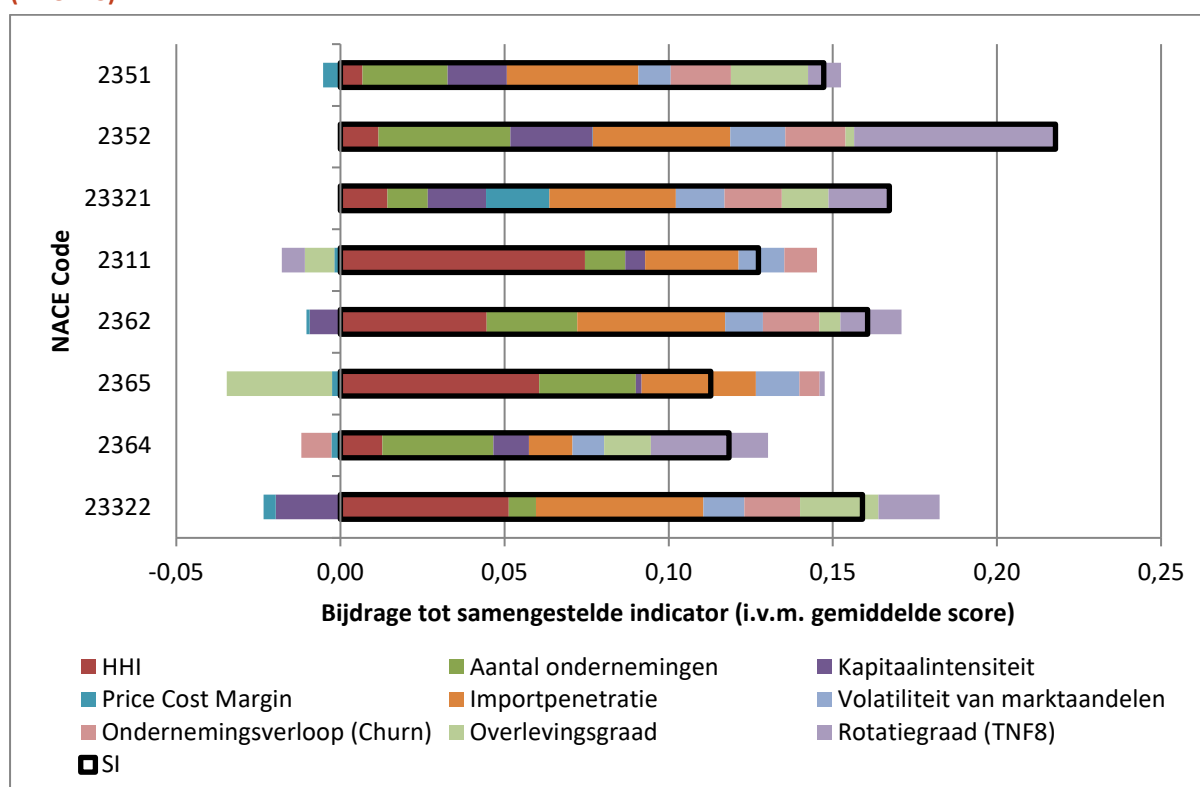
De 2352 “Vervaardiging van kalk en gips”, de 23321 “Vervaardiging van bakstenen” en de 2362 “Vervaardiging van artikelen van gips voor de bouw” kennen de hoogste samengestelde indicator (zie grafiek 4). Op het vlak van binnenlandse omzet zijn de belangrijkste sectoren anderzijds de 2351 “Vervaardiging van cement”, de 2352 “Vervaardiging van kalk en gips” en de 23321 “Vervaardiging van bakstenen”. Deze drie sectoren zijn gekenmerkt door een geringe importpenetratie, een beperkt aantal ondernemingen, een hoge kapitaalintensiteit en een grote stabiliteit van de samenstelling.

Van de acht sectoren vertoont enkel de 23321 “Vervaardiging van bakstenen” een hogere PCM (20,2 %) dan het gemiddelde van de industriële sectoren (10,85 %). Echter vertonen volgens een recente studie van de FOD Economie²⁶ verschillende sectoren van de bouwmaterialen hogere bruto marges in België dan in de buurlanden, met name de vervaardiging van werken van beton, kunststof voor de bouw en baksteen.

De twee nieuwkomers in de TOP 30 zijn gekenmerkt door de aanwezigheid van een dominante speler, getuige daarvan hun bijzonder hoge HHI: 0,93 voor de 2311 “Vervaardiging van vlakglas” en 0,73 voor de 23322 “Vervaardiging van dakpannen, tegels en andere producten voor de bouw van gebakken klei”. De minder dan gemiddeld problematische waarden voor de overlevingsgraad en de rotatiegraad geven aan dat de 2311 “Vervaardiging van glas” een herstructurering doormaakte in de loop van de periode 2013-2017. Daarnaast kent de 23322 “Vervaardiging van dakpannen, tegels en andere producten voor de bouw van gebakken klei” een sterke stabiliteit in de tijd, maar een matige kapitaalintensiteit.

²⁶ Zie [Trefpunt Economie \(2019\), Analyse de quelques marchés des matériaux de construction.](#)

Grafiek 4. Bijdrage van de individuele indicatoren aan de eindscore van de sectoren - Andere minerale producten (NACE 23)

Opmerking: Met bijdrage van elke indicator wordt het verschil bedoeld tussen de genormaliseerde score van elke indicator van de sector en de gemiddelde score van alle industriële sectoren gewogen met het gewicht van de indicator in de eindscore. De zone in het zwart vertegenwoordigt het verschil tussen de score van de samengestelde indicator van de sector en het gemiddelde van de samengestelde indicatoren van de industriële sectoren. De indicatoren met een positieve bijdrage zijn deze waarvoor de sector een minder gunstige score noteert dan gemiddeld. Omgekeerd zijn de indicatoren die een negatieve bijdrage hebben de indicatoren waarvoor de sector beter presteert dan het gemiddelde.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

Onder de sectoren inzake de niet-metaalhoudende minerale producten die niet voorkomen in de rangschikking van de 30 sectoren met de hoogste samengestelde indicator vallen sommige op door een of meer individuele indicatoren. Zo kennen de 2312 “Vormen en bewerken van vlakglas” en de 2399 “Vervaardiging van andere niet-metaalhoudende minerale producten, n.e.g.”²⁷ een grote stabiliteit in het licht van de verschillende indicatoren voor de marktdynamiek. Andere kennen een hoge kapitaalintensiteit, zoals de 2361 “Vervaardiging van kalkzandsteen” (0,21) en de 2363 “Vervaardiging van stortklare beton” (0,27). De 2369 “Vervaardiging van andere artikelen van beton, gips en cement” (HHI van 0,54), de 2313 “Vervaardiging van holglas” (0,46) en de 2391 “Vervaardiging van schuur-, slijp- en polijstmiddelen” (0,43), tot slot, vertonen een hoge concentratiegraad.

3.1.5 Metallurgie en metaalproducten

De categorie metallurgie en metaalproducten (NACE 24 en 25) vertegenwoordigt 9,34 % van de Belgische industrie.

Binnen deze categorie behoren 6 sectoren tot de TOP 30 van industriële sectoren (zie tabel 5). Deze sectoren zijn goed voor 18,29 % van de totale binnenlandse omzet van deze categorie, waarbij de belangrijkste sector, de 2441 “Productie van edelmetalen” alleen al goed is voor driekwart van de omzet van de betrokken sectoren.

²⁷ De sector 2399 omvat met name de vervaardiging van isolatiepanelen.

De sectoren 2434 “Koudtrekken van draad” en 2441 “Productie van edelmetalen” verschijnen voor het eerst in de industriële TOP 30 ten opzichte van vorige screenings. Omgekeerd is de sector 2452 “Gieten van staal” verdwenen uit de TOP 30.

Tabel 5. Lijst van sectoren aanwezig in de TOP 30 van de industriële sectoren – Metallurgie en metaalproducten

Metallurgie (NACE 24)	Metaalproducten (NACE 25)
2433 “Koudvervormen of koudfelsen” 2434 “Koudtrekken van draad” 2441 “Productie van edelmetalen” 2454 “Gieten van andere non-ferrometalen”	2540 “Vervaardiging van wapens en munitie” 2571 “Vervaardiging van scharen, messen, bestekken, enz.”

Opmerking: de vetgedrukte sectoren kwamen in de vorige screening niet naar voren.

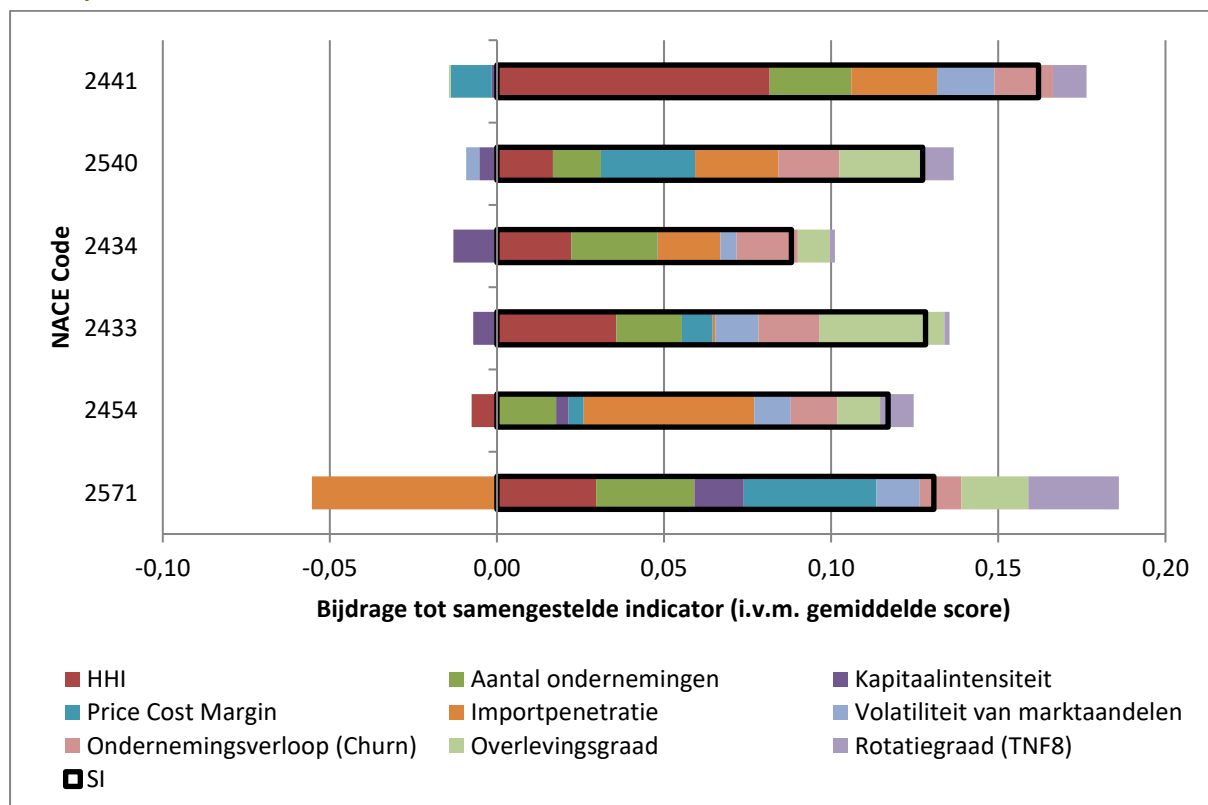
Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

De 6 sectoren van deze categorie vertonen een gering aantal ondernemingen en een grote concentratie (behalve sector 2454 “Gieten van andere non-ferrometalen” die een lagere concentratie vertoont dan het gemiddelde van de industriële sectoren).

Met uitzondering van sector 2441 “Productie van edelmetalen” (4,92 %) hebben al deze sectoren een hogere PCM-indicator dan het gemiddelde van de industrietakken (10,85 %). Die is overigens buitengewoon hoog voor de 2571 “Vervaardiging van scharen, messen, bestekken, enz.” (30,00 %), de 2540 “Vervaardiging van wapens en munitie” (24,41 %) en de 2433 “Koudvervormen of koudfelsen” (15,29 %).

De sectoren 2540 “Vervaardiging van wapens en munitie”, 2434 “Koudtrekken van draad” alsook de 2433 “Koudvervormen of koudfelsen” vallen eveneens op door een grote stabiliteit in hun samenstelling.

Grafiek 5. Bijdrage van de individuele indicatoren aan de eindscore van de sectoren - Metallurgie en metaalproducten

Opmerking: Met bijdrage van elke indicator wordt het verschil bedoeld tussen de genormaliseerde score van elke indicator van de sector en de gemiddelde score van alle industriële sectoren gewogen met het gewicht van de indicator in de eindscore. De zone in

het zwart vertegenwoordigt het verschil tussen de score van de samengestelde indicator van de sector en het gemiddelde van de samengestelde indicatoren van de industriële sectoren. De indicatoren met een positieve bijdrage zijn deze waarvoor de sector een minder gunstige score noteert dan gemiddeld. Omgekeerd zijn de indicatoren die een negatieve bijdrage hebben de indicatoren waarvoor de sector beter presteert dan het gemiddelde.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

Naast de industriële TOP 30 kennen de 2444 “Productie van koper” en de 2591 “Vervaardiging van stalen vaten en dergelijke” een hoog concentratiepeil (respectievelijk 0,71 en 0,74). Daarnaast blijken de sector “Productie van koper” (NACE 2444) en de sector “Gieten van ijzer en van lichte metalen” (NACE 2451 en 2453) stabiel in de tijd te zijn.

3.1.6 Andere verwerkende industrieën

De vier resterende sectoren van de TOP 30 zijn opgenomen in de categorie andere verwerkende industrieën (zie tabel 6). Ten opzichte van de vorige screening duikt de 3020 “Vervaardiging van rollend materieel voor spoorwegen” op in de TOP 30 (voornamelijk als gevolg van de evolutie van zijn winstmarge en zijn overlevingsgraad).

Tabel 6. Lijst van sectoren aanwezig in de TOP 30 van de industriële sectoren - Andere verwerkende industrieën

Andere
1722 “Vervaardiging van huishoudelijke en sanitaire papierwaren”
2731 “Vervaardiging van kabels van optische vezels”
28293 “Vervaardiging van toestellen voor het spuiten van vloeistoffen of poeder”
3020 “Vervaardiging van rollend materieel voor spoorwegen”

Opmerking: de vetgedrukte sectoren kwamen in de vorige screening niet naar voren.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

Voor deze vier sectoren is de concentratie erg hoog en het aantal ondernemingen beperkt (zie grafiek 6). Ze kennen tevens een geringe volatiliteit en een gering verloop. Bijvoorbeeld, de 1722 “Vervaardiging van huishoudelijke en sanitaire papierwaren”, de belangrijkste sector in termen van omzet, met 9 ondernemingen, heeft een HHI van 0,72 en een volatiliteit van de marktaandelen van 0,01, maar een vrij lage kapitaalintensiteit en winstmarge.

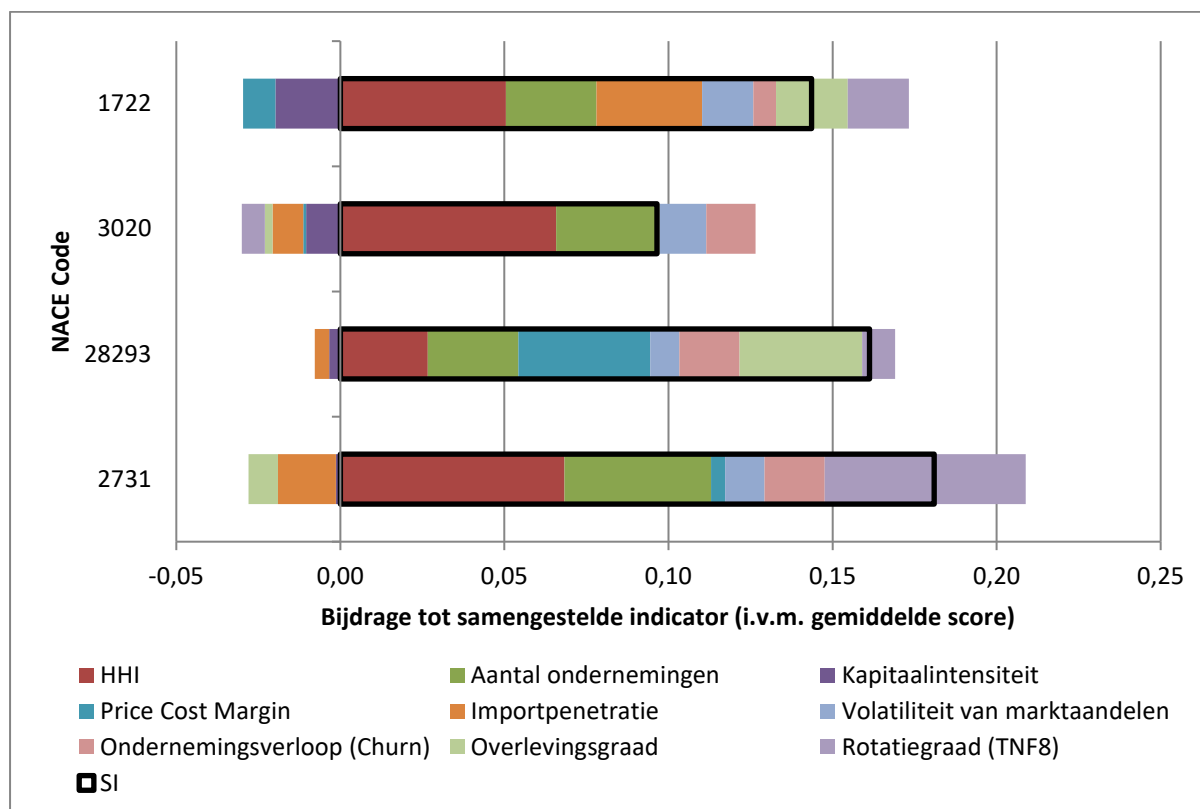
Twee van deze sectoren kennen een hogere winstmarge-indicator dan het gemiddelde van de industriële sectoren: de 28293 “Vervaardiging van toestellen voor het spuiten van vloeistoffen of poeder”²⁸ (30,20 %), en de 2731 “Vervaardiging van kabels van optische vezels”²⁹ (12,92 %). Omgekeerd hebben de 1722 “Vervaardiging van huishoudelijke en sanitaire papierwaren” (6,10 %) en de 3020 “Vervaardiging van rollend materieel voor spoorwegen” (10,41 %) een lagere winstmarge-indicator dan het gemiddelde van de industriële sectoren (10,85 %).

Daarnaast vertonen drie sectoren, namelijk de 2731 “Vervaardiging van kabels van optische vezels”, de 3020 “Vervaardiging van rollend materieel voor spoorwegen” en de 28293 “Vervaardiging van toestellen voor het spuiten van vloeistoffen of poeder” een zekere internationale openstelling: de importpenetratie bedraagt respectievelijk 0,61, 0,54 en 0,49 (terwijl deze 0,46 bedraagt voor het gemiddelde van de industriële sectoren). Deze buitenlandse concurrentie kan hun plaats in de lijst van sectoren met een hoger risico op marktverstoringen afzwakken.

²⁸ Deze sector vervaardigt onder meer brandblusapparaten.

²⁹ Deze sector produceert kabels en glasvezel voor onder meer de gas- en de teledistributiesector.

Grafiek 6. Bijdrage van de individuele indicatoren aan de eindscore van de sectoren - Andere verwerkende industrieën

Opmerking: Met bijdrage van elke indicator wordt het verschil bedoeld tussen de genormaliseerde score van elke indicator van de sector en de gemiddelde score van alle industriële sectoren gewogen met het gewicht van de indicator in de eindscore. De zone in het zwart vertegenwoordigt het verschil tussen de score van de samengestelde indicator van de sector en het gemiddelde van de samengestelde indicatoren van de industriële sectoren. De indicatoren met een positieve bijdrage zijn deze waarvoor de sector een minder gunstige score noteert dan gemiddeld. Omgekeerd zijn de indicatoren die een negatieve bijdrage hebben de indicatoren waarvoor de sector beter presteert dan het gemiddelde.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

Buiten deze sectoren komen enkele andere sectoren naar voren door een of meer individuele indicatoren. Zo zijn de sectoren 27401 “Vervaardiging van lampen”, 2660 “Vervaardiging van bestralingsapparatuur en van elektromedische apparatuur” en 2211 “Vervaardiging van binnen- en buitenbanden van rubber; loopvlakvernieuwing” relatief geconcentreerd.

De PCM-indicator is hoog voor de sectoren 2811 “Vervaardiging van metalen constructiewerken” (41,90 %), 2813 “Vervaardiging van andere pompen en compressoren” (29,40 %) en 2892 “Vervaardiging van machines voor de winning van delfstoffen en voor de bouw” (27,69 %).

12 industriële sectoren die naar voren komen in de laatste vijf screenings van het Prijzenobservatorium

Het Prijzenobservatorium realiseert jaarlijks deze horizontale screening van de marktsectoren. De laatste vijf jaar werden de volgende screenings uitgevoerd: de screening 2015 (2009-2013), de screening 2016 (2010-2014), de screening 2017 (2011-2015), de screening 2018 (2012-2016) en deze screening 2019 (2013-2017). Twaalf sectoren zijn aanwezig in de TOP 30 van de industriële sectoren van deze vijf versies. Zij zijn te vinden in de tabel hieronder. Bijlage 5 omvat de industriële sectoren die ten minste eenmaal naar boven kwamen tijdens de verschillende screenings.

Netwerkindustrieën

- 38212 - Fysicochemische verwerking van slib en vloeibare afvalstoffen

Voedings- en drankenindustrie

- 1107 – Vervaardiging van frisdranken, productie van mineraalwater en overig gebotteld water
- 1042 – Vervaardiging van margarine en andere spijsvetten

Metallurgie en andere minerale producten

- 2352 – Vervaardiging van kalk en gips
- 23321 – Vervaardiging van bakstenen
- 2365 – Vervaardiging van producten van vezelcement
- 2362 – Vervaardiging van artikelen van gips voor de bouw

Andere verwerkende industrieën

- 1722 – Vervaardiging van huishoudelijke en sanitaire papierwaren
- 2011 – Vervaardiging van industriële gassen
- 2017 – Vervaardiging van synthetische rubber
- 2731 – Vervaardiging van kabels van optische vezels

3.2 Dienstensectoren

In dit hoofdstuk worden de 50 dienstensectoren (of TOP 50) voorgesteld die naar voren komen als sectoren met een hoger risico op marktverstoringen volgens de waarde van hun samengestelde indicator.

Voor de analyse van de resultaten zijn deze sectoren gegroepeerd in de volgende categorieën:

- **Netwerkdiensten**, met 10 sectoren in de TOP 50. Deze categorie omvat de sectoren vervoer en vervoerondersteunende activiteiten, alsook de postdiensten en telecommunicatie (NACE 49 tot 53 alsook NACE 61);
- **Handelssectoren**, met 11 sectoren in de TOP 50. Het betreft de groot- en kleinhandel (NACE 46 en NACE 47)³⁰;
- **Verhuur en lease** (NACE 77). Deze categorie omvat 12 sectoren;
- **Diensten aan personen**, met 13 sectoren. Deze categorie omvat accommodatie, eet- en drinkgelegenheden en andere diensten aan personen (NACE 55 tot 56 en 87 tot 96);
- **Andere diensten** die betrekking hebben op de NACE-afdelingen die niet onder een van de bovengenoemde categorieën vallen, met name de bouwnijverheid, vallen in deze laatste categorie. Ze omvat 4 sectoren.

Deze verschillende categorieën worden hieronder in detail behandeld³¹.

De sectoren van de TOP 50 vertegenwoordigen 5,60 % van de binnenlandse omzet van alle dienstensectoren, zijnde 38,8 miljard EUR op een totaal van 693,6 miljard EUR. De grootte van deze sectoren loopt sterk uiteen: de binnenlandse omzet van de grootste sector overstijgt 6 miljard EUR, tegenover minder dan 35 miljoen EUR voor de kleinste onder hen. Ten opzichte van de vorige screening zijn er 17 nieuwe sectoren in de TOP 50³². Zij hebben een gezamenlijke binnenlandse omzet van 6,0 miljard EUR, terwijl de sectoren die uit de TOP 50 verdwenen 10,7 miljard EUR vertegenwoordigden.

3.2.1 Netwerkdiensten

De netwerkdiensten (NACE 49 tot 53, alsook NACE 61) waren in 2017 goed voor 8,35 % van de binnenlandse omzet van de dienstensectoren onder analyse. Men telt 10 sectoren van netwerkdiensten in de TOP 50 van dienstensectoren met het hoogste risico op marktverstoringen. Deze 10 sectoren vertegenwoordigen 33,55 % van de totale binnenlandse omzet van de netwerkdiensten.

Van de 10 netwerkdiensten in de TOP 50 komen er vijf uit de vervoersector, twee uit de vervoerondersteunende activiteiten, twee uit de telecommunicatie en één uit de postactiviteiten (zie tabel 7).

Ten opzichte van de vorige screening is een van deze sectoren nieuw in de TOP 50: de sector 5040 "Goederenvervoer over binnenwateren"³³ (door de rotatiegraad en het ondernemingsverloop).

³⁰ Tot de gescreende handelssectoren behoren ook de e-commercebedrijven, voor zover deze actief zijn in België en voor zover dit blijkt uit hun boekhouding.

³¹ De beschrijvende statistieken van de indicatoren voor deze verschillende categorieën worden vergeleken in bijlage 2. De resultaten per sector zijn in een afzonderlijk Excel-bestand opgenomen.

³² De dienstensectoren die de TOP 50 binnenkomen en verlaten ten opzichte van de vorige screening zijn opgenomen in bijlage 4.

³³ Deze sector omvat met name het vervoer van gas en van andere vloeistoffen via pijpleidingen.

Omgekeerd zijn de 5221 “Diensten in verband met vervoer te land” en de 52249 “Overige vrachtbehandeling, exclusief in zeehavens” (dankzij de dynamische indicatoren) uit de TOP 50 verdwenen.

Tabel 7. Lijst van sectoren aanwezig in de TOP 50 van de dienstensectoren - Netwerkdiensten

Vervoer (NACE 49 tot 51)	Vervoerondersteunende activiteiten (NACE 52)	Posten en koeriers (NACE 53)	Telecommunicatie (NACE 61)
4920 “Goederenvervoer per spoor” 4950 “Vervoer via pijpleidingen” 5020 “Zee- en kustvaart, goederenvervoer” 5040 “Goederenvervoer over binnenwateren” 5121 “Goederenvervoer door de lucht”	5222 “Diensten in verband met vervoer over water” 5223 “Diensten in verband met de luchtvaart”	5310 “Postdiensten in het kader van de universele dienstverplichting”	6110 “Draadgebonden Telecommunicatie” 6120 “Draadloze Telecommunicatie”

Opmerking: de vetgedrukte sectoren kwamen in de vorige screening niet naar voren.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

De sectoren met de hoogste binnenlandse omzet zijn de draadgebonden telecommunicatie (NACE 6110) en de draadloze telecommunicatie (NACE 6120). Zij zijn gekenmerkt door een sterke concentratie, een hoge kapitaalintensiteit, een beperkt aantal operatoren en een grote stabiliteit in de verdeling van de marktaandelen (zie grafiek 7).

Bovendien is uit verschillende kwartaal- en jaarverslagen over het verloop van de consumptieprijsen van het Prijzenobservatorium gebleken dat de telecommunicatiediensten bijdroegen tot het inflatieverschil van de diensten in het nadeel van België ten opzichte van zijn voornaamste buurlanden. Dat is de reden waarom het Prijzenobservatorium begin 2017 een uitgebreide analyse over deze sector publiceerde. De gegevens van deze studie strekten zich uit tot in 2016³⁴. Volgens deze studie leek de mate van prijsconcurrentie beperkt binnen de telecommunicatie op het vlak van triple-play, waar de leveranciers kwaliteit belangrijker leken te achten dan de prijs. Er zou meer prijsconcurrentie geweest zijn op de markt van de mobiele telefonie. De conclusies van deze studie van het Prijzenobservatorium waren in 2017 nog steeds actueel. Sinds 1 maart 2016 wordt de breedband ook aangeboden op basis van een groothandelsaanbod van de kabelnetwerken³⁵, hetgeen tot meer concurrentie zou kunnen leiden op de markt van de multiple-play. In 2017 werd deze kans echter nog niet benut door een operator³⁶. Daarnaast geeft de Consumer Markets Scoreboard van de Europese Commissie³⁷ ook aan dat de Belgische consumenten relatief ontevreden zijn over de verschillende telecomdiensten als men andere aspecten van de marktwerking in beschouwing neemt, zoals de keuze en de transparantie in de aangeboden diensten, of het gemak om van operator te veranderen.

Naast de 5121 “Goederenvervoer door de lucht” zijn de sectoren vervoer en vervoerondersteunende activiteiten die voorkomen in de TOP 50 sterk kapitaalintensief, zoals bijvoorbeeld de 4950 “Vervoer via pijpleidingen”.

Bovendien zijn de meeste vervoerdiensten (behalve de maritieme vervoerdiensten) sterk geconcentreerd. De sector 4950 “Vervoer via pijpleidingen” (HHI van 0,72) is bijvoorbeeld sterk geconcentreerd, net als de 4920 “Goederenvervoer per spoor” (HHI van 0,55).

³⁴ Het Prijzenobservatorium, [Analyse van de cafés en restaurants en de telecomdiensten](#), 2017.

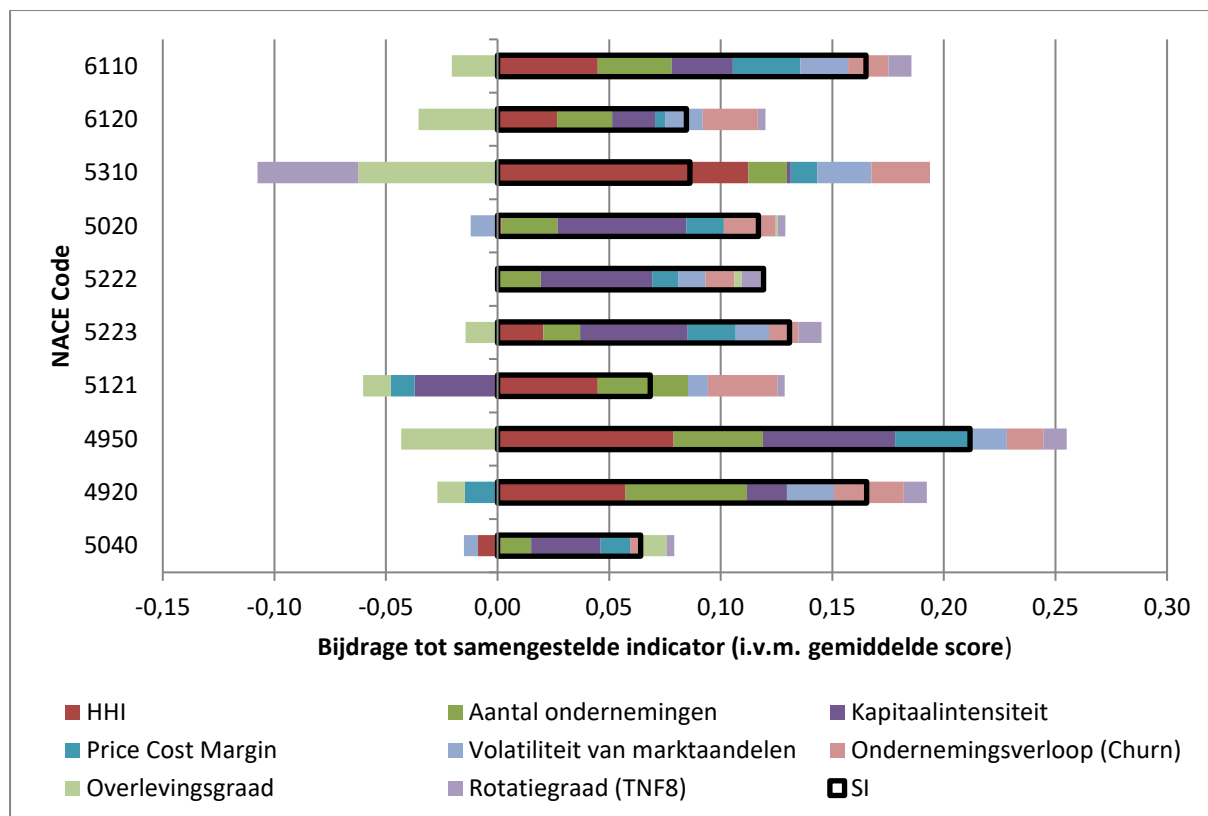
³⁵ BIPT, [Jaarverslag 2016](#).

³⁶ L’Echo, [“Que vaut la nouvelle offre internet d’Orange?”](#), 18 Juli 2019.

³⁷ [Consumer Markets Scoreboard](#) van de Europese Commissie, uitgave 2018. Volgens dit scoreboard toont de consument zich minder tevreden over vastgoeddiensten, financiële diensten, openbaar vervoer, telecommunicatie en waterdistributie.

Slechts twee van deze 10 sectoren hebben een lagere PCM-indicator dan het gemiddelde van de diensten (12,93 %), namelijk de 5121 “Goederenvervoer door de lucht” (3,58 %) en de 4920 “Goederenvervoer per spoor” (0,20 %). Bepaalde sectoren hebben een zeer hoge PCM, zoals de 4950 “Vervoer via pijpleidingen” (41,59 %) en de 6110 “Draadgebonden telecommunicatie” (39,20 %). Men dient echter voorzichtig te zijn, want de vervoerssectoren hebben vrij hoge kosten inzake kapitaalgebruik.

Grafiek 7. Bijdrage van de individuele indicatoren aan de eindscore van de sectoren - Netwerkdiensten

Opmerking: Met bijdrage van elke indicator wordt het verschil bedoeld tussen de genormaliseerde score van elke indicator van de sector en de gemiddelde score van alle dienstensectoren, gewogen volgens het gewicht van de indicator in de eindscore. De zone in het zwart geeft het verschil weer tussen de score van de samengestelde indicator van de sector en het gemiddelde van de samengestelde indicatoren van de dienstensectoren. De indicatoren met een positieve bijdrage zijn deze waarvoor de onderzochte sector een minder gunstige score noteert dan gemiddeld. Omgekeerd zijn de indicatoren die een negatieve bijdrage hebben de indicatoren waarvoor de sector beter presteert dan het gemiddelde.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

Onder de netwerkdiensten die niet voorkomen in deze TOP 50 komen er enkele naar voren door een of meer individuele indicatoren. Zo kennen de 52249 “Overige vrachtbehandeling, exclusief in zeehavens” en de 52241 “Vrachtbehandeling in zeehavens” een zeer hoge kapitaalintensiteit. De 6130 “Telecommunicatie via satelliet” is sterk geconcentreerd en bestaat uit een beperkt aantal ondernemingen.

3.2.2 Handel

De handel vertegenwoordigt 47,61 % van de totale binnenlandse omzet van de diensten in België. Zeven sectoren van de groothandel en vier van de detailhandel zijn te vinden in de rangschikking van de 50 dienstensectoren met de hoogste samengestelde indicator (zie tabel 8). Deze 11 sectoren vertegenwoordigen slechts 1,96 % van de totale binnenlandse omzet van de handel.

Ten opzichte van de vorige screening verschijnen er vijf nieuwe sectoren: Groothandel in granen en zaden (NACE 46211), in kantoormeubelen (4665) en in pompen en compressoren (46695), evenals de Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen overheersen (47115) en de Detailhandel in verf en verfwaren in gespecialiseerde winkels (47526).

Tabel 8. Lijst van sectoren aanwezig in de TOP 50 van de dienstensectoren - Handel

Groothandel (NACE 46)	Kleinhandel (NACE 47)
46211 “Groothandel in granen en zaden” 46311 “Groothandel in consumptieaardappelen” 46382 “Groothandel in aardappelproducten” 46441 “Groothandel in porselein en glaswerk” 4665 “Groothandel in kantoormeubelen” 46692 “Groothandel in verpakkingsmachines en weegtoestellen” 46695 “Groothandel in pompen en compressoren”	47115 “Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen overheersen (verkoopoppervlakte = 2500 m²)” 47192 “Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen niet overheersen (verkoopoppervlakte ≥ 2500 m²)” 47524 “Detailhandel in parket-, laminaat- en kurkvloeren in gespecialiseerde winkels” 47526 “Detailhandel in verf en verfwaren in gespecialiseerde winkels”

Opmerking: de vetgedrukte sectoren kwamen in de vorige screening niet naar voren.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

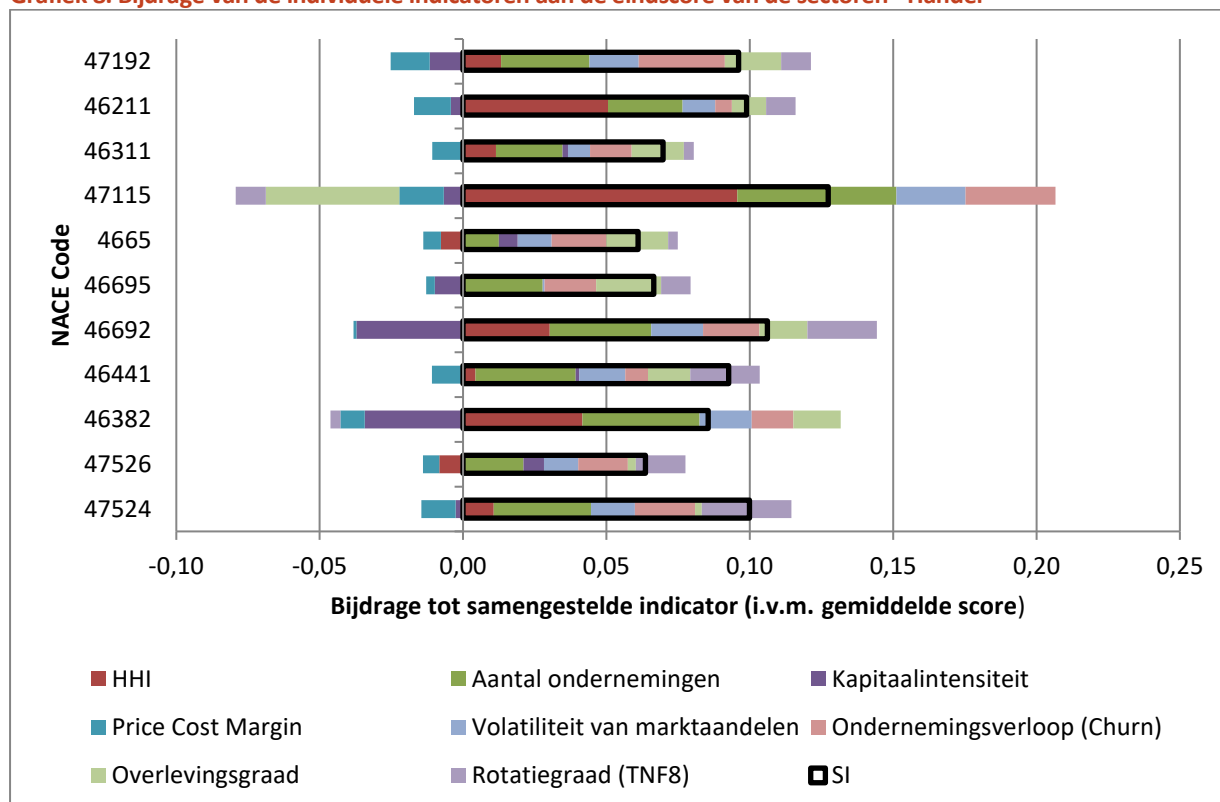
De Groothandel in verpakkingsmachines en weegtoestellen (NACE 46692), in granen en zaden (46211) en in porselein en glaswerk (46441) vertoont de hoogste samengestelde indicator (zie grafiek 8). De belangrijkste sectoren op het vlak van binnenlandse omzet zijn de “Groothandel in granen en zaden” (46211) en in “consumptieaardappelen” (46311).

In de detailhandel heeft de sector van de hypermarkten (47115) de hoogste samengestelde indicator, gevolgd door de “Detailhandel in parket”(47524). De detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen niet overheersen (47192) en de hypermarkten (47115) hebben de hoogste omzetcijfers. Zij bestaan beide uit zeer weinig spelers en kennen een gering ondernemingsverloop en een lage volatiliteit.

Onder de vijf nieuwkomers vertonen de groothandel in granen en zaden (46211) en de hypermarkten (47115) een hoge concentratiegraad (respectievelijk een HHI van 0,50 en van 0,85), terwijl de drie andere voornamelijk opvallen door hun stabiliteit in de dynamische indicatoren.

Geen van deze 11 sectoren vertoont echter een hogere PCM-indicator dan het gemiddelde van de dienstensectoren (12,93 %). Terwijl de 46692 “Groothandel in verpakkingsmachines en weegtoestellen” deze wel benadert (11,98 %), is de bruto bedrijfsmarge bijzonder laag voor de 47115 “hypermarkten” (- 0,54 %), de 47192 “Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen overheersen” (1,14 %), de 46211 “Groothandel in granen en zaden” (1,75 %) en de 47524 “Detailhandel in parket” (2,60 %).

Grafiek 8. Bijdrage van de individuele indicatoren aan de eindscore van de sectoren - Handel

Opmerking: Met bijdrage van elke indicator wordt het verschil bedoeld tussen de genormaliseerde score van elke indicator van de sector en de gemiddelde score van alle industriële sectoren gewogen met het gewicht van de indicator in de eindscore. De zone in het zwart vertegenwoordigt het verschil tussen de score van de samengestelde indicator van de sector en het gemiddelde van de samengestelde indicatoren van de industriële sectoren. De indicatoren met een positieve bijdrage zijn deze waarvoor de sector een minder gunstige score noteert dan gemiddeld. Omgekeerd zijn de indicatoren die een negatieve bijdrage hebben de indicatoren waarvoor de sector beter presteert dan het gemiddelde.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

Andere sectoren van de handel duiken weliswaar niet op in de eindrangschikking van de samengestelde indicator, maar vallen op door een of meer individuele indicatoren. Zo zijn er enkele met een bijzonder geringe dynamiek, zoals de 47191 "Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen niet overheersen (verkoopoppervlakte < 2500m²)", de 4666 "Groothandel in kantoormeubelen", de 4754 "Detailhandel in overige elektrische huishoudelijke apparatuur" en de 4765 "Detailhandel in spellen en speelgoed in gespecialiseerde winkels". Nog andere zijn sterk geconcentreerd, zoals de 4781 "Markt- en straathandel in voedings- en genotmiddelen" (HHI van 0,43), de 4652 "Groothandel in elektronische en telecommunicatieapparatuur en delen" (0,39), de 46491 "Groothandel in kranten, boeken en tijdschriften" (0,37) en de 4663 "Groothandel in machines voor de mijnbouw, de bouwnijverheid en de weg- en waterbouw" (0,25). De 47512 "Detailhandel in huishoudtextiel en beddengoed in gespecialiseerde winkels" (24,3 %) en de 4613 "Handelsbemiddeling in hout en bouwmaterialen" (23,7 %) tot slot hebben een vrij hoge PCM.

3.2.3 Verhuur

De sector verhuur en lease (NACE 77) is goed voor 1,48 % van de totale binnenlandse omzet van de diensten in België. Er zijn 12 sectoren van deze categorie die voorkomen in de TOP 50 van de diensten volgens de samengestelde indicator. Ze vertegenwoordigen het grootste deel (78,64 %) van de totale binnenlandse omzet van de verhuursector. Onder deze sectoren behoren er twee tot de verhuur van voertuigen, vier tot de sector consumentenartikelen en zes tot de andere verhuuractiviteiten (zie tabel 9). Vier zijn er nieuw ten opzichte van de vorige screening: de verhuur van machines, apparatuur

en handgereedschap voor doe-het-zelvers (NACE 77291), van schepen (7734) en luchtvaartuigen (7735), en van speel-, amusement-, en verkoopautomaten (77391).

Tabel 9. Lijst van sectoren aanwezig in de TOP 50 van de dienstensectoren - Verhuur

Verhuur en lease van auto's (NACE 771)	Verhuur en lease van consumentenartikelen (NACE 772)	Verhuur en lease van andere machines en werktuigen en andere materiële goederen (NACE 773)
7711 "Verhuur en lease van personenauto's en lichte bestelwagens (< 3,5 ton)"	77291 "... machines, apparatuur en handgereedschap voor doe-het-zelvers"	7733 "... van kantoormachines, inclusief computers"
7712 "Verhuur en lease van vrachtwagens en overige motorvoertuigen (> 3,5 ton)"	77293 "... van vaat- en glaswerk, keuken- en tafelgerei, elektrische huishoudapparaten en andere huishoudelijke benodigdheden"	77334 "... van schepen"
	77294 "... van textiel, kleding, sieraden en schoeisel"	77335 "... luchtvaartuigen"
	77296 "... van bloemen en planten"	77391 "... van speel-, amusement-, en verkoopautomaten"
		77394 "... van woon- en bureelcontainers en dergelijke accommodatie"
		7740 "Lease van intellectuele eigendom en vergelijkbare producten, met uitzondering van werken onder auteursrecht"

Opmerking: de vetgedrukte sectoren kwamen in de vorige screening niet naar voren.

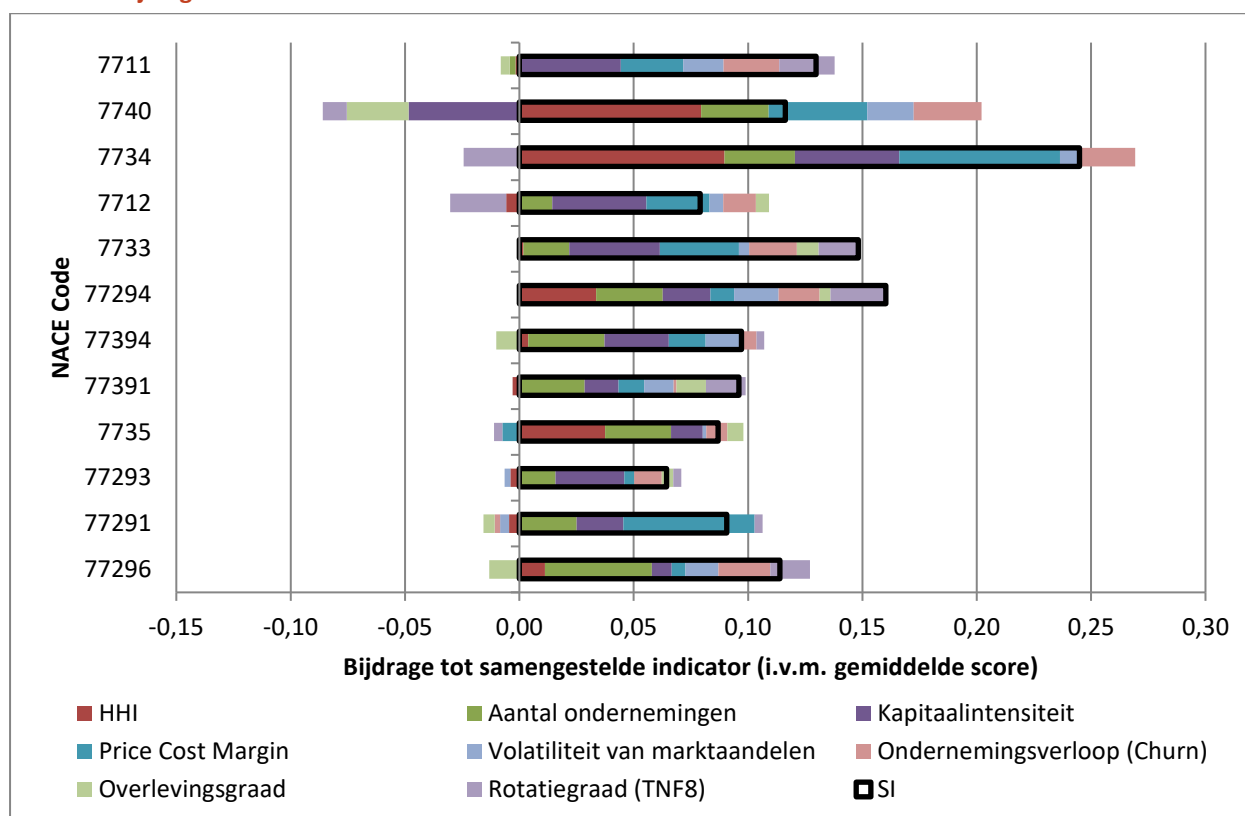
Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

De 7734 "Verhuur en lease van schepen", de 77294 "... van textiel, kleding, sieraden en schoeisel" en de 7733 "... van kantoormachines, inclusief computers" hebben de hoogste samengestelde indicator (zie grafiek 9). Op het vlak van binnenlandse omzet zijn de belangrijkste sectoren de 7711 "Verhuur en lease van personenauto's en lichte bestelwagens (< 3,5 ton)", de 7740 "... intellectuele eigendom en vergelijkbare producten", de 7734 "... van schepen" en de 7712 "... van vrachtwagens". Verschillende sectoren vertonen een hoge concentratiegraad, maar dat is niet het geval voor de 7711 of de 7712: deze laatste komen naar voren wegens hun stabiliteit, hun kapitaalintensiteit en hun PCM.

Onder de nieuwkomers kennen de sectoren "Verhuur en lease van schepen" (NACE 7734) en "luchtvaartuigen" (7735) een sterke concentratie (met respectievelijk een HHI van 0,81 en 0,39), terwijl "de verhuur van machines, apparatuur en handgereedschap voor doe-het-zelvers" (77291) opvalt door zijn hoge rendabiliteit (PCM van 62,7 %) en "het verhuur van speel-, amusement-, en verkoopautomaten" (77391) komt naar voren door een sterke stabiliteit.

Behalve de 7735 "Verhuur van luchtvaartuigen" (6,4 %) hebben al deze sectoren een hogere PCM-indicator dan het gemiddelde van de diensten. Deze is overigens buitengewoon hoog voor de 7734 "Verhuur van schepen (73,8 %), 7740 "Lease van intellectuele eigendom" (50,3 %) en 7733 "... van kantoormachines, inclusief computers" (42,9 %). Tevens vertonen al deze sectoren, behalve de 7740 "Lease van intellectuele eigendom", een hoge kapitaalintensiteit.

Grafiek 9. Bijdrage van de individuele indicatoren aan de eindscore van de sectoren - Verhuur

Opmerking: Met bijdrage van elke indicator wordt het verschil bedoeld tussen de genormaliseerde score van elke indicator van de sector en de gemiddelde score van alle industriële sectoren gewogen met het gewicht van de indicator in de eindscore. De zone in het zwart vertegenwoordigt het verschil tussen de score van de samengestelde indicator van de sector en het gemiddelde van de samengestelde indicatoren van de industriële sectoren. De indicatoren met een positieve bijdrage zijn deze waarvoor de sector een minder gunstige score noteert dan gemiddeld. Omgekeerd zijn de indicatoren die een negatieve bijdrage hebben de indicatoren waarvoor de sector beter presteert dan het gemiddelde.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

Meer dan 60 % van de sectoren rond verhuuractiviteiten (NACE 77) bevinden zich in de TOP 50 van de samengestelde indicator. Andere kunnen uit de analyse naar voren komen door een of meer individuele indicatoren. Dat is met name het geval voor de 77399 "Verhuur en lease van overige machines en werktuigen en van overige goederen"³⁸, die een hoge PCM vertoont (33,49 %).

3.2.4 Diensten aan personen

De diensten aan personen omvatten onder meer het verschaffen van accommodatie, huisvesting en andere diensten aan personen (NACE 55 tot 56 en NACE 87 tot 96) en vertegenwoordigen 3,85 % van de binnenlandse omzet van de diensten in 2017.

Er bevinden zich 13 sectoren uit de diensten aan personen in de TOP 50 van dienstensectoren volgens de samengestelde indicator. Zij vertegenwoordigen 11,83 % van de totale binnenlandse omzet van deze categorie. Vijf sectoren zijn nieuw in de TOP 50 ten opzichte van de resultaten van de vorige screening: de 87304 "Instellingen met huisvesting voor volwassenen met een lichamelijke handicap", de 87901 "Integrale jeugdhulp met huisvesting", de 88101 "Activiteiten van gezins- en bejaardenzorg aan huis, m.u.v. (thuis)verpleging", de 90029 "Overige ondersteunende activiteiten voor de uitvoerende kunsten" en de 9313 "Fitnesscentra" (door de winstmarge en de dynamische indicatoren).

³⁸ Deze sector omvat onder andere het verhuur van paletten en containers.

De sector 87201 “Instellingen met huisvesting voor minderjarigen met een mentale handicap”, de 87205 “Activiteiten van beschut wonen voor personen met psychiatrische problemen”, de 9003 “Scheppende kunsten”, de 93123 “Activiteiten van overige balsportclubs” (dankzij zijn winstmarge) en de 96031 “Uitvaartverzorging” (dankzij al zijn indicatoren behalve het ondernemingsverloop) zijn daarentegen uit de TOP 50 verdwenen.

De belangrijkste sectoren op het vlak van binnenlandse omzet zijn de 88101 “Activiteiten van gezins- en bejaardenzorg aan huis, m.u.v. (thuis)verpleging”, de 88995 “Beschutte en sociale werkplaatsen”, de 96011 “Activiteiten van industriële wasserijen”. Deze drie sectoren zijn minder geconcentreerd dan het gemiddelde van de diensten (HHI van 0,10), maar kennen een sterke stabiliteit doorheen de tijd. Zo is het bijvoorbeeld moeilijk voor nieuwe ondernemingen om tot de markt van industriële wasserijen toe te treden door de steeds verder doorgedreven graad van specialisatie die nodig is om dit soort beroepsactiviteit te kunnen uitoefenen³⁹.

Tabel 10. Lijst van sectoren aanwezig in de TOP 50 van de dienstensectoren - Diensten aan personen

Verschaffen van accommodatie (NACE 55)	Maatschappelijke dienstverlening met huisvesting (NACE 87)	Andere diensten aan personen
55202 “Vakantieparken” 5530 “Kampeerterreinen en kampeerauto- en caravanterreinen”	87304 “Instellingen met huisvesting voor volwassenen met een lichamelijke handicap” 87901 “Integrale jeugdhulp met huisvesting”	88101 “Activiteiten van gezins- en bejaardenzorg aan huis, m.u.v. (thuis)verpleging” 88911 “Kinderdagverblijven en crèches, 88995 Beschutte en sociale Werkplaatsen” 90029 “Overige ondersteunende activiteiten voor de uitvoerende kunsten” 91041 “Botanische tuinen en dierentuinen” 9313 Fitnesscentra 93212 “Exploitatie van pret- en themaparken” 96011 “Activiteiten van industriële wasserijen” 96032 “Beheer van kerkhoven en activiteiten van crematoria”

Opmerking: de vetgedrukte sectoren kwamen in de vorige screening niet naar voren.

Bron: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

Al deze sectoren kennen een hogere kapitaalintensiteit dan het gemiddelde van de diensten (0,32) (zie grafiek 10), zoals bijvoorbeeld de 87304 “Instellingen met huisvesting voor volwassenen met een lichamelijke handicap” (2,98) en de 91041 “Botanische tuinen en dierentuinen” (1,98). Slechts drie van deze sectoren hebben een lagere PCM dan het gemiddelde van de dienstensectoren (12,93 %), namelijk de 87901 “Integrale jeugdhulp met huisvesting” (0,01 %), de 88101 “Activiteiten van gezins- en bejaardenzorg aan huis, m.u.v. (thuis)verpleging” (3,88 %), en de 88995 “Beschutte en sociale werkplaatsen” (6,82 %).

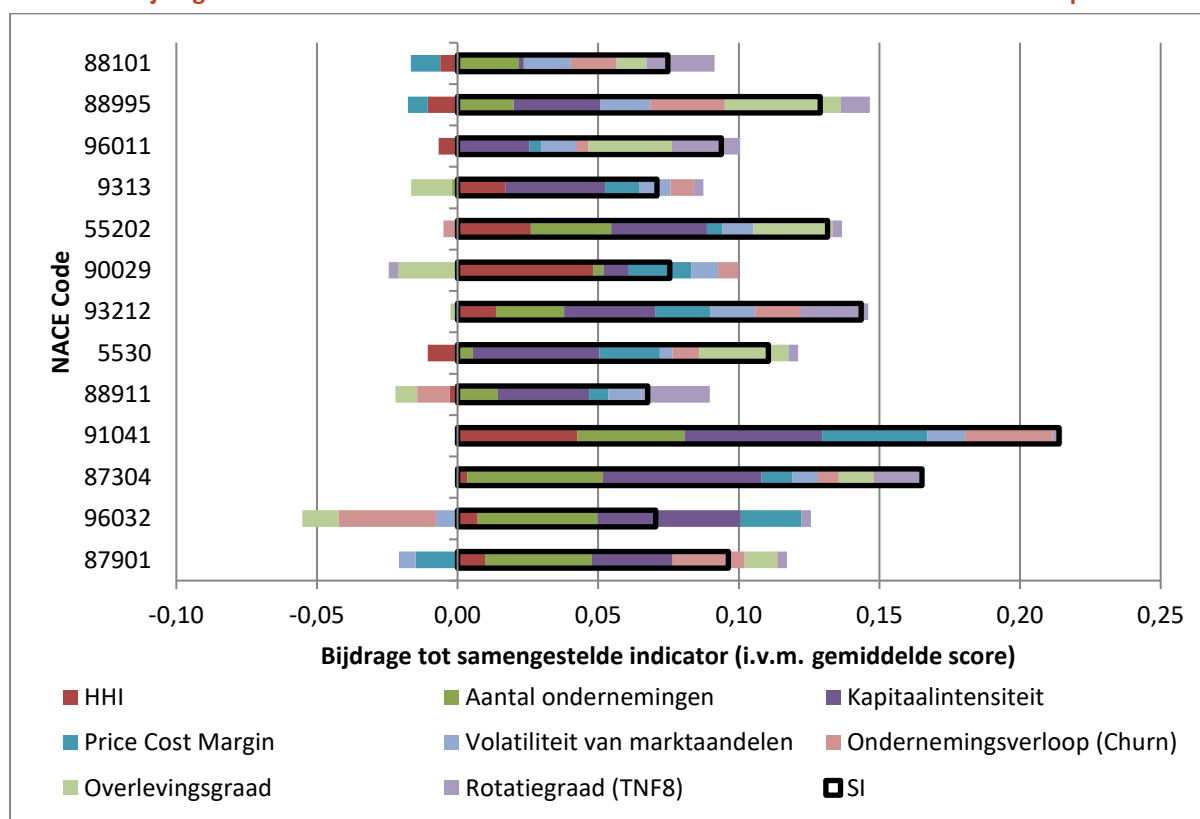
Over de sector 55202 “Vakantieparken” voerde het Prijzenobservatorium in zijn tweede kwartaalverslag van 2018 een onderzoek uit⁴⁰. Daaruit bleek onder meer dat tussen 2014 en 2017 de prijzen van vakantieparken in België sneller evolueerden dan in de buurlanden, maar over een langere termijn

³⁹ Europese Commissie (IndustriAll), Textieldiensten in Europa, 2016.

⁴⁰ Het tweede [kwartaalverslag 2018](#) van het Prijzenobservatorium.

bekeken is het prijsverschil niet significant. Deze sector lijkt voor het overige vrij stabiel en hij kent een sterke kapitaalintensiteit, alsook een vrij hoge concentratiegraad, gedeeltelijk door de aanwezigheid van een speler die een aanzienlijk marktaandeel in handen heeft.

Grafiek 10. Bijdrage van de individuele indicatoren aan de eindscore van de sectoren – Diensten aan personen

Opmerking: Met bijdrage van elke indicator wordt het verschil bedoeld tussen de genormaliseerde score van elke indicator van de sector en de gemiddelde score van alle industriële sectoren gewogen met het gewicht van de indicator in de eindscore. De zone in het zwart vertegenwoordigt het verschil tussen de score van de samengestelde indicator van de sector en het gemiddelde van de samengestelde indicatoren van de industriële sectoren. De indicatoren met een positieve bijdrage zijn deze waarvoor de sector een minder gunstige score noteert dan gemiddeld. Omgekeerd zijn de indicatoren die een negatieve bijdrage hebben de indicatoren waarvoor de sector beter presteert dan het gemiddelde.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

Onder de sectoren die niet aanwezig zijn in de TOP 50 van de samengestelde indicator vallen verschillende diensten aan personen op door een of meer individuele indicatoren. Zo is de kapitaalintensiteit hoog in onder meer de sectoren 9311 “Exploitatie van sportaccommodaties” en 87302 “Service flats voor ouderen” en 55203 “Gites, vakantiewoningen en –appartementen”. De PCM-indicator van zijn kant is hoog in de sectoren 9609 “Overige persoonlijke diensten” (76,60 %), 55203 “Gites, vakantiewoningen en –appartementen” (38,95 %) en 90031 “Scheppende kunsten, m.u.v. ondersteunende diensten” (37,85 %).

3.2.5 Andere diensten

De andere diensten, meer bepaald de sectoren die niet begrepen zijn in de voorgaande categorieën, vertegenwoordigen 29,34 % van de totale binnenlandse omzet van de diensten in België. Er zijn vier sectoren uit deze categorie die zich in de TOP 50 bevinden. Zij vertegenwoordigen 0,82 % van de binnenlandse omzet van de andere diensten. Onder deze vier sectoren komen er drie uit de mediadiensten (zie tabel 11). Twee zijn nieuw ten opzichte van de vorige screening, namelijk de 5813 “Uitgeverijen van kranten” en de 45194 “Handel in aanhangwagens, opleggers en caravans”. Zij zijn tevens de belangrijkste op het vlak van binnenlandse omzet.

Tabel 11. Lijst van sectoren aanwezig in de TOP 50 van de dienstensectoren – Andere diensten

Media diensten (NACE 58 tot 60)	Andere diensten
5813 "Uitgeverijen van kranten"	45194 "Handel in aanhangwagens, opleggers en caravans"
5914 "Vertoning van films"	
6010 "Uitzenden van radioprogramma's"	

Opmerking: de vetgedrukte sectoren kwamen in de vorige screening niet naar voren.

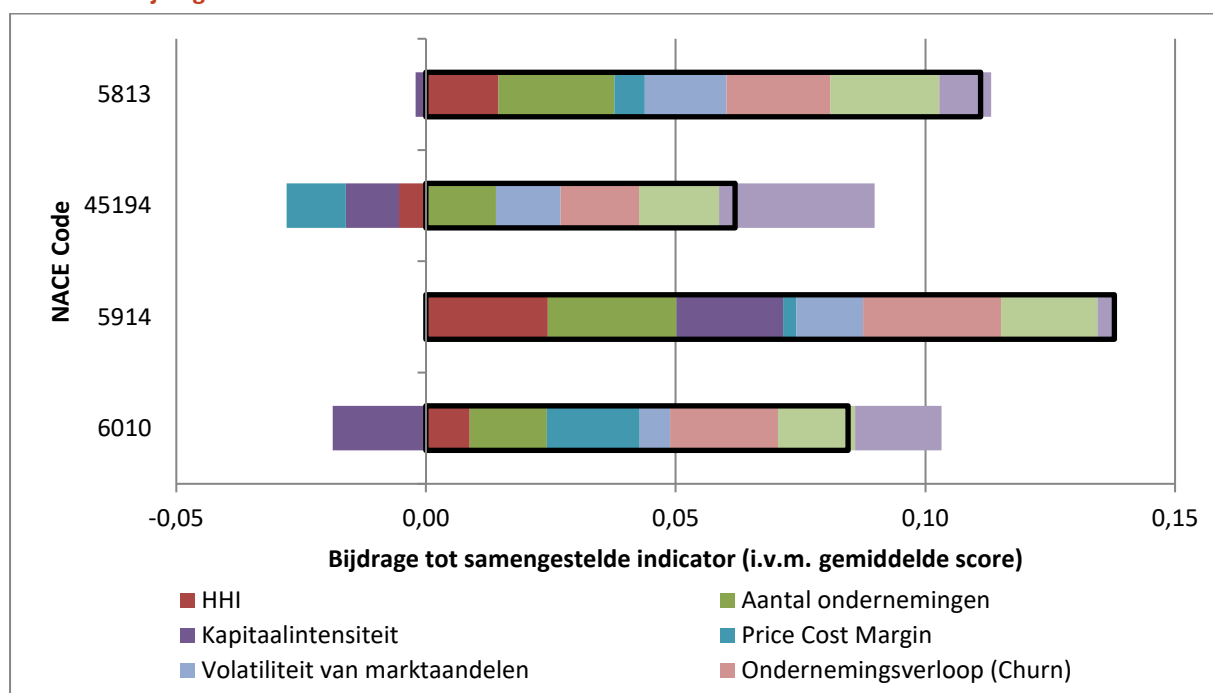
Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

De 5914 "Vertoning van films" en de 5813 "Uitgeverijen van kranten" vertonen de hoogste samengestelde indicator (zie grafiek 11). De sector Vertoning van films (5914) vertoont voor alle indicatoren problematischere waarden dan het gemiddelde van de diensten. Een studie van het Prijzenobservatorium over deze sector⁴¹ toont aan dat, naast het fenomeen concentratie en hoge rendabiliteit, de prijs voor een plaats in de filmzaal sterker gestegen is in België (periode 2006-2013) dan in de buurlanden.

Onder de twee nieuwe sectoren kennen de "Uitgeverijen van kranten" (5813) een relatief hoge concentratie en een grote stabiliteit wat betreft de verschillende dynamische indicatoren. De sector 45194 "Handel in aanhangwagens" valt op door een grote stabiliteit, ondanks een lagere concentratiegraad (HHI van 0,06) dan het gemiddelde van de diensten (0,10).

Van deze vier sectoren heeft enkel de 45194 "Handel in aanhangwagens, opleggers en caravans" een lagere PCM-indicator (2,65 %) dan het gemiddelde van de diensten. De hoogste PCM is die van de 6010 "Uitzenden van radioprogramma's" (29,06 %), gevolgd door de 5813 "Uitgeverijen van kranten" (18,21 %).

Grafiek 11. Bijdrage van de individuele indicatoren aan de eindscore van de sectoren – Andere diensten

Opmerking: Met bijdrage van elke indicator wordt het verschil bedoeld tussen de genormaliseerde score van elke indicator van de sector en de gemiddelde score van alle industriële sectoren gewogen met het gewicht van de indicator in de eindscore. De zone in het zwart vertegenwoordigt het verschil tussen de score van de samengestelde indicator van de sector en het gemiddelde van de samengestelde indicatoren van de industriële sectoren. De indicatoren met een positieve bijdrage zijn deze waarvoor de sector een minder gunstige score noteert dan gemiddeld. Omgekeerd zijn de indicatoren die een negatieve bijdrage hebben de indicatoren waarvoor de sector beter presteert dan het gemiddelde.

Bronnen: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

⁴¹ Prijzenobservatorium, [Studie over de marktwerking van de sector uitbating van bioscoopzalen in België](#), 2016.

Onder de andere sectoren van deze categorie komen er enkele naar voren door een of meer individuele indicatoren, zonder daarom op te duiken in de TOP 50 van de diensten. Zo vertonen de 7830 “Andere vormen van arbeidsbemiddeling”, de 45111 “Groothandel in auto’s en lichte bestelwagens ($\leq 3,5$ ton)” en de 7820 “Uitzendbureaus” een geringe marktdynamiek. Andere vertonen een hoge concentratiegraad, zoals de 8110 “Diverse ondersteunende activiteiten ten behoeve van voorzieningen” (HHI van 0,40) en de 7912 “Reisorganisatoren” (0,35). De PCM-indicator lijkt anderzijds bijzonder hoog in met name de 69101 “Activiteiten van advocaten” (37,31 %), de 7500 “Activiteiten van dierenarts” (31,66 %) en de 69102 “Activiteiten van notarissen” (29,98 %)⁴².

⁴² Voor een meer gedetailleerde analyse van de sectoren van advocaten en notarissen, zie: Prijzenobservatorium, [Analyse van de marktwerking voor juridische diensten, boekhoudkundige diensten, diensten van architecten en diensten van ingenieurs](#) (2017).

17 dienstensectoren die naar voren komen in de verschillende screenings van het Prijzenobservatorium

Van de vijf laatste versies van de horizontale screening van sectoren van het Prijzenobservatorium zijn er 17 sectoren die telkens weer voorkomen in de TOP 50 van dienstensectoren (zie tabel hieronder). In bijlage 6 zijn de dienstensectoren opgenomen die ten minste eenmaal opdoken in de verschillende screenings.

Netwerkdiensten

- 6110 – Draadgebonden telecommunicatie
- 6120 – Draadloze telecommunicatie
- 5310 – Postdiensten in het kader van de universele dienstverplichting
- 5121 – Goederenvervoer door de lucht
- 4920 – Goederenvervoer per spoor

Handel

- 46692 – Groothandel in verpakkingsmachines en weegtoestellen
- 46382 – Groothandel in aardappelproducten

Diensten aan personen

- 96011 – Activiteiten van industriële wasserijen
- 55202 – Vakantieparken
- 5530 – Kampeerterreinen en kampeerauto- en caravanterreinen
- 96032 – Beheer van kerkhoven en activiteiten van crematoria

Verhuur

- 7711 – Verhuur en lease van personenauto's en lichte bestelwagens (< 3,5 ton)
- 7733 – Verhuur en lease van kantoor machines, inclusief computers
- 77394 – Verhuur en lease van woon- en bureelcontainers en dergelijke accommodatie
- 77293 – Verhuur en lease van vaat- en glaswerk
- 77296 – Verhuur en lease van bloemen en planten

Andere diensten

- 5914 – Vertoning van films

4 Marktwerving en onderlinge relaties tussen de sectoren

In het vorige hoofdstuk werden de sectoren voorgesteld op grond van hun economisch belang, dat weergegeven wordt volgens hun binnenlandse omzet. Dit economisch belang kan aangevuld worden met de relaties die een sector onderhoudt met de rest van de economie. Sommige sectoren bezitten namelijk strategische belangen door de weerslag die zij kunnen hebben op andere sectoren van de economie. Zo zal een verandering van de vraag in één sector tot een zekere verandering van de productie van de leveranciers van deze sector leiden. Evenzo zal een verandering van de kosten van een sector voor een deel van invloed zijn op de waarde van de productie van zijn klanten. Het is dan ook van groot belang aandacht te hebben voor de onderlinge relaties tussen de sectoren. In dit deel van het rapport wordt nagegaan welke sectoren, tussen deze met een hoog risico op marktverstoringen, de meeste negatieve gevolgen kunnen hebben opwaarts en neerwaarts in de productieketen.

Om dit doel te bereiken wordt de in het vorige hoofdstuk geanalyseerde samengestelde indicator gekoppeld aan de kostenmultiplicator. Deze wordt berekend aan de hand van de input-output-tabellen voor 2015 en meet de prijsverandering van de primaire input, die door de producent wordt verrekend in de prijs van zijn producten, welke dan weer gebruikt worden voor de productie van andere producten, waarvan de prijzen overeenkomstig aangepast zullen worden⁴³. De in dit hoofdstuk gebruikte multiplicator is de kostenmultiplicator, zonder rekening te houden met de relaties tussen sectoren. Deze keuze houdt verband met het feit dat de screening van de marktwerving meer gericht is op de potentiële impact die een marktverstoring kan hebben op de prijzen, en dus op de klanten.

In dit hoofdstuk wordt de samengestelde indicator van de marktwerving berekend op het niveau NACE 3-digit, terwijl de multiplicator wordt berekend door middel van de nomenclatuur SUT⁴⁴. Overeenkomstig het eerder gemaakte onderscheid (zie methodologie en vorig hoofdstuk)⁴⁵ worden de industriële sectoren en de dienstensectoren afzonderlijk geanalyseerd in dit hoofdstuk.

4.1 Industriële sectoren

Grafiek 12 toont voor elke geanalyseerde industriële sector de waarde van de samengestelde indicator (horizontale as) en de waarde van de kostenmultiplicator (verticale as). De vier kwadranten worden afgebakend door de gemiddelden van de twee variabelen, die berekend werden voor in totaal 94 industriële sectoren (op het niveau NACE 3-digit).

De sectoren die een hogere kans op marktverstoringen hebben (hoge samengestelde indicator) en een hogere kostenmultiplicator dan het gemiddelde vertegenwoordigden 19,9 % van de binnenlandse omzet van de industrie in 2017 (kwadrant rechts boven). Daaronder genereerden de sector 351 “Productie, transport en distributie van elektriciteit” en de 109 “Vervaardiging van diervoeders” in 2017 het hoogste omzetcijfer.

De vervaardiging van chemische basisproducten en de vervaardiging van ijzer en staal vormen de voornaamste klanten van de productie, transport en distributie van elektriciteit. De geringe penetratiegraad van de import en de sterke kapitaalintensiteit droegen bij tot de hoge samengestelde indicator van deze sector.

⁴³ Federaal Planbureau, [Input-outputanalyse - Modellen, Multiplicatoren, Linkages](#).

⁴⁴ Federaal Planbureau, [Input-outputtabellen: Multiplicatoren 2015](#).

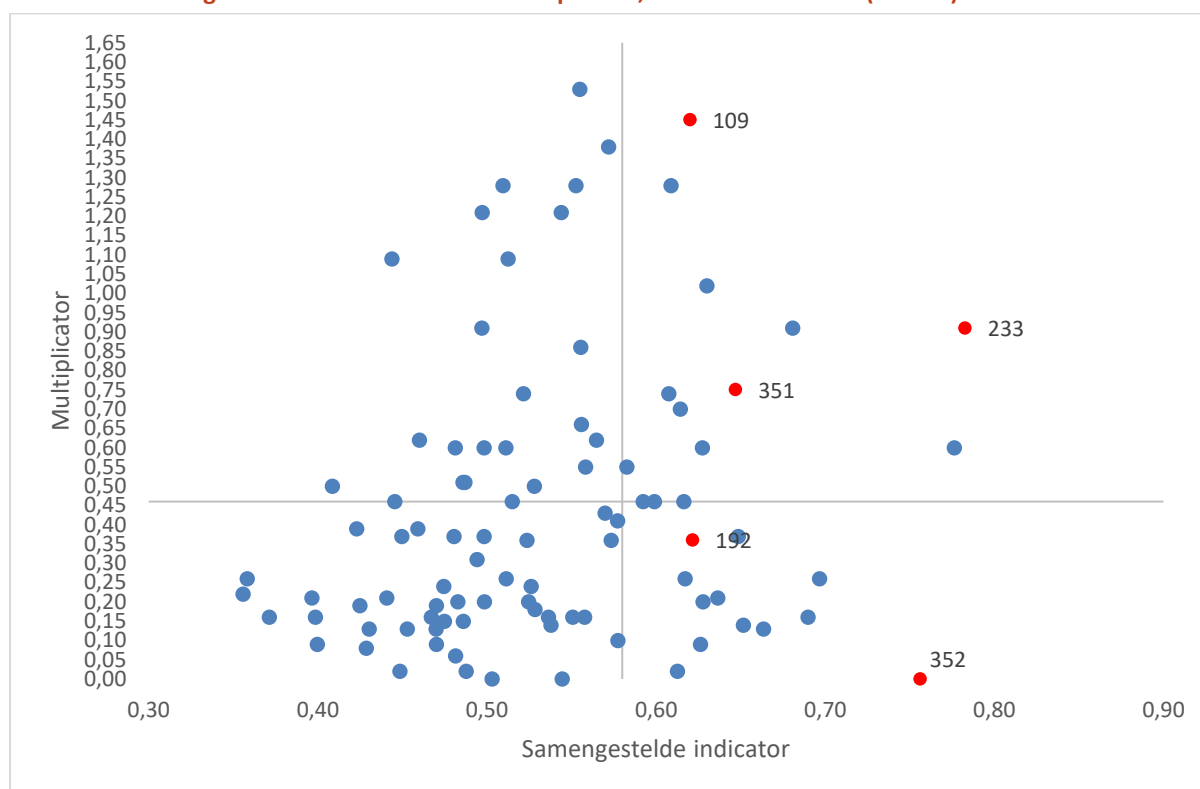
Het niveau NACE 3-digit is gedetailleerder dan van de SUT. Vanuit die optiek kregen twee NACE 3-digit-sectoren die tot dezelfde SUT-rangschikking behoren dezelfde multiplicatorwaarde.

⁴⁵ Zoals vermeld wordt dit onderscheid opgelegd door de mate van beschikbaarheid van de gegevens in de berekening van de samengestelde indicator. Het is namelijk zo dat de samengestelde indicator voor de dienstensectoren wordt berekend zonder de importpenetratiegraad als indicator.

De landbouwsector, de vleesindustrie en de melkindustrie vormen de grootste klanten van de vervaardiging van diervoeding. De geringe penetratiegraad van de import, de hoge overlevingsgraad en de geringe rotatiegraad dreven de waarde van de samengestelde indicator van deze sector de hoogte in.

De sector 233 “Vervaardiging van bouwmaterialen in klei zoals bakstenen en tegels” heeft de hoogste samengestelde indicator onder alle industriële sectoren. Al zijn indicatoren inzake marktwerking liggen hoger dan het industriële gemiddelde. Deze bedrijfstak telt onder zijn voornaamste klanten de bouwsector en de vastgoedsector. Daarnaast hebben nog andere sectoren van bouwmaterialen zoals de vervaardiging van glas en van artikelen van glas (231), de vervaardiging van cement, kalk en pleister (235) en het houthandelen, bewerken en afwerken van natuursteen (237) een hoge samengestelde indicator en een hogere kostenmultiplicator dan het gemiddelde.

Grafiek 12. Samengestelde indicator en kostenmultiplicator, industriële sectoren (NACE 3)

Bron: FPB, Statbel, eigen berekeningen.

Omgekeerd vertonen sommige sectoren een hoge samengestelde indicator, maar een lagere multiplicator dan het gemiddelde van de industriële sectoren (grafiek 12, kwadrant rechts onder), zoals bijvoorbeeld de sectoren 192 “Petroleumraffinage” en 352 “Productie en distributie van gas”, die in 2017 de grootste omzet realiseerden.

4.2 Dienstensectoren

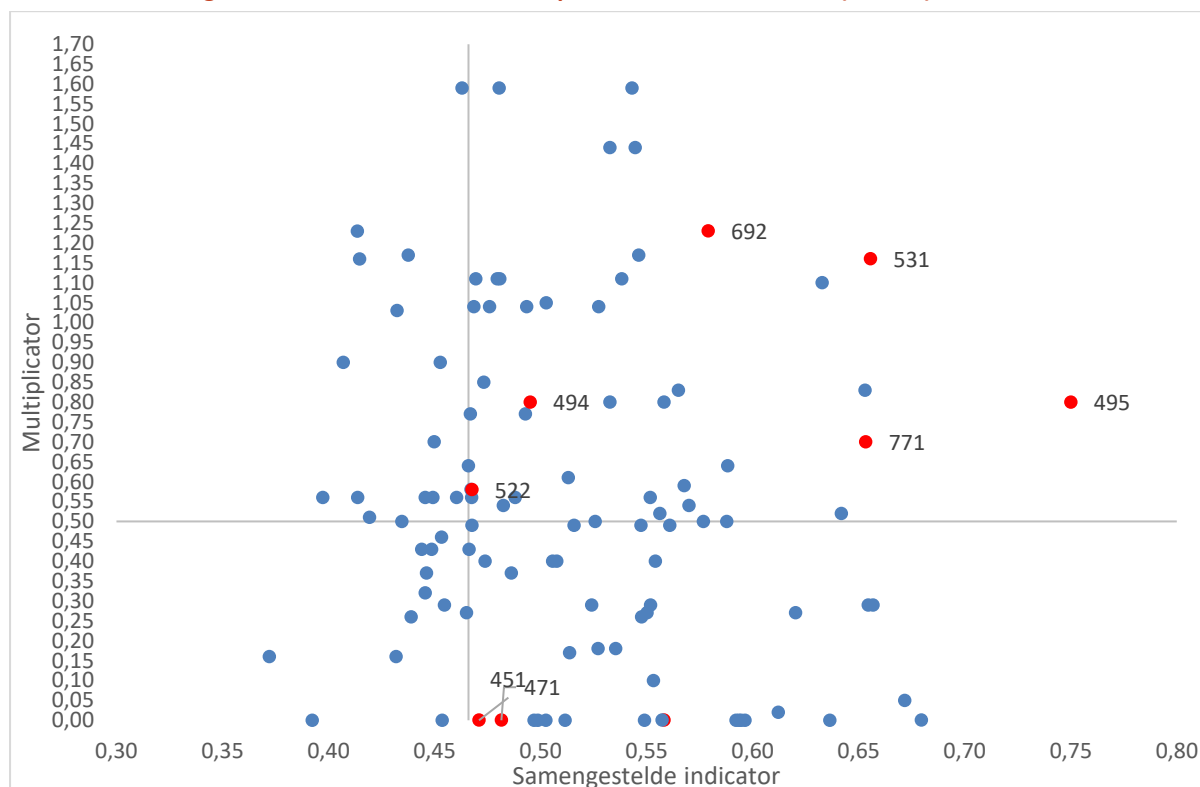
Grafiek 13 geeft voor elke dienstensector het niveau van de samengestelde indicator (horizontale as) en het niveau van de kostenmultiplicator (verticale as) weer. De vier kwadranten worden afgebakend door de gemiddelden van de twee indicatoren, die berekend werden voor in totaal 108 dienstensectoren.

De sectoren met een hoger risico op marktverstoringen (hoge samengestelde indicator) en een hogere kostenmultiplicator dan het gemiddelde, vertegenwoordigden 17,9 % van de binnenlandse omzet van de diensten in 2017 (kwadrant rechts boven). Men vindt er onder meer de sector 531 “Postdiensten”, 771

“Verhuur en lease van auto’s”, 692 “Boekhoudkundige activiteiten”, maar ook de sectoren 494 “Goederenvervoer over de weg en verhuisactiviteiten” en 522 “Vervoerondersteunende activiteiten”.

Onder de klanten van de post- en koerierdiensten vindt men onder meer overheidsinstanties, bestuursraden van ondernemingen, ziekenhuizen, onderhoudsdiensten en vervoerondersteunende diensten, uitgeverijen, financiële diensten en administratieve diensten. De concentratiegraad droeg het meest bij tot de samengestelde indicator van deze sector.

Grafiek 13. Samengestelde indicator en kostenmultiplicator, dienstensectoren (NACE 3)

Bron: FPB, Statbel, eigen berekeningen.

Het zijn met name de bouwsector, de professionele diensten en de computerconsultancy die een beroep doen op de verhuur en lease van auto’s. De forse winstmarge en de grote kapitaalintensiteit droegen het meest bij tot de hoge samengestelde indicator van deze sector.

De overheid, de financiële diensten en management consultancy zijn de belangrijkste klanten van de professionele diensten, zoals de boekhoudkundige activiteiten. De lage rotatiegraad en de hoge overlevingsgraad droegen het meest bij tot de samengestelde indicator van deze sector.

Het vrachtvervoer over de weg en de verhuisdiensten, de vervoerondersteunende diensten alsook de sector 495 “Vervoer via pijpleidingen”, waarvan de samengestelde indicator de hoogste is van alle dienstensectoren, hebben nauwe onderlinge relaties, maar ook met de handel en het vervoer van personen en goederen.

Omgekeerd vertonen bepaalde sectoren een hoge samengestelde indicator, maar een lagere multiplicator dan het gemiddelde van de dienstensectoren, zoals bijvoorbeeld de sectoren 451 “Handel in motorvoertuigen” en 471 “Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels”, die in 2017 de hoogste omzet realiseerden onder de sectoren van het kwadrant rechts onder.

Dankzij de analyse van de onderlinge relaties tussen sectoren kan een prioriteitenlijst opgemaakt worden van sectoren die in het vorige hoofdstuk naar voren kwamen als sectoren met een hoger risico op marktverstoringen. Sectoren die de rest van de economie het meest kunnen beïnvloeden, komen met voorrang in aanmerking voor een grondige analyse. Het gaat daarbij onder meer om de productie, het transport en de distributie van elektriciteit, de vervaardiging van voedingsproducten voor dieren, de sector vervoer en vervoerondersteunende activiteiten, en de boekhoudkundige activiteiten.

5 Internationale vergelijking van de rendabiliteit van de industriesectoren

Hogere marges in België dan in de buurlanden kunnen wijzen op een gebrek aan concurrentie op de markt, wat een effect kan hebben op het prijspeil en het prijsverloop, ten koste van de consumenten en het concurrentievermogen van onze economie. We willen in dit deel dan ook nagaan welke Belgische industriesectoren een grotere rendabiliteit vertonen dan hun evenbeelden in de buurlanden⁴⁶ en die daarom bijzondere aandacht vanuit de overheid verdienen.

Omzichtigheid is evenwel geboden bij de conclusies van deze internationale vergelijking. De sectoren van het ene land zijn namelijk niet identiek aan die van het andere, met name wat de producten betreft. Bovendien kent elk land zijn eigen specialisaties, die een bron kunnen vormen voor schaalvoordelen en een betere productiviteit en daardoor het margepeil kunnen beïnvloeden. Zo is België sterker gespecialiseerd in raffinage, metaalnijverheid, chemische nijverheid, farmaceutische nijverheid, textielnijverheid en de vervaardiging van niet-metaalhoudende minerale producten dan het gemiddelde van de drie buurlanden⁴⁷.

Om deze vergelijking te maken, wordt de bruto exploitatiemarge, gedefinieerd als het bruto exploitatieoverschot gedeeld door de omzet⁴⁸, berekend op basis van EUROSTAT voor de industriesectoren⁴⁹ tijdens de periode 2010-2017 en wel voor 4 landen: België, Duitsland, Frankrijk en Nederland.

In dit deel wordt eerst de evolutie weergegeven van de rendabiliteit tussen 2010 en 2017 voor België en de buurlanden. Dan wordt nagegaan in welke sectoren de bruto exploitatiemarge hoger is in België. Vervolgens worden de resultaten van de internationale vergelijking van de marges gekruist met een indicator van de oprichtingsgraad van ondernemingen om zo vast te stellen in welke gevallen, ondanks hoge marges weinig nieuwe partijen op de markt komen. Tot slot worden de sectoren met een groot risico op marktverstoringen opgedeeld volgens het margeverschil met de buurlanden, om te bepalen welke met voorrang onderzocht dienen te worden.

5.1. Evolutie van de rendabiliteit

Tussen 2010 en 2017 stegen de bruto marges van de verwerkende nijverheid als geheel forser in België dan in de buurlanden, namelijk +1,5 procentpunt in België, tegenover +0,5 procentpunt in Duitsland, +0,9 procentpunt in Frankrijk en +0,1 procentpunt in Nederland (zie grafiek 14). Ze daalden aan het begin van de periode in alle onderzochte landen, maar het herstel kwam eerder (vanaf 2012) en krachtiger in België.

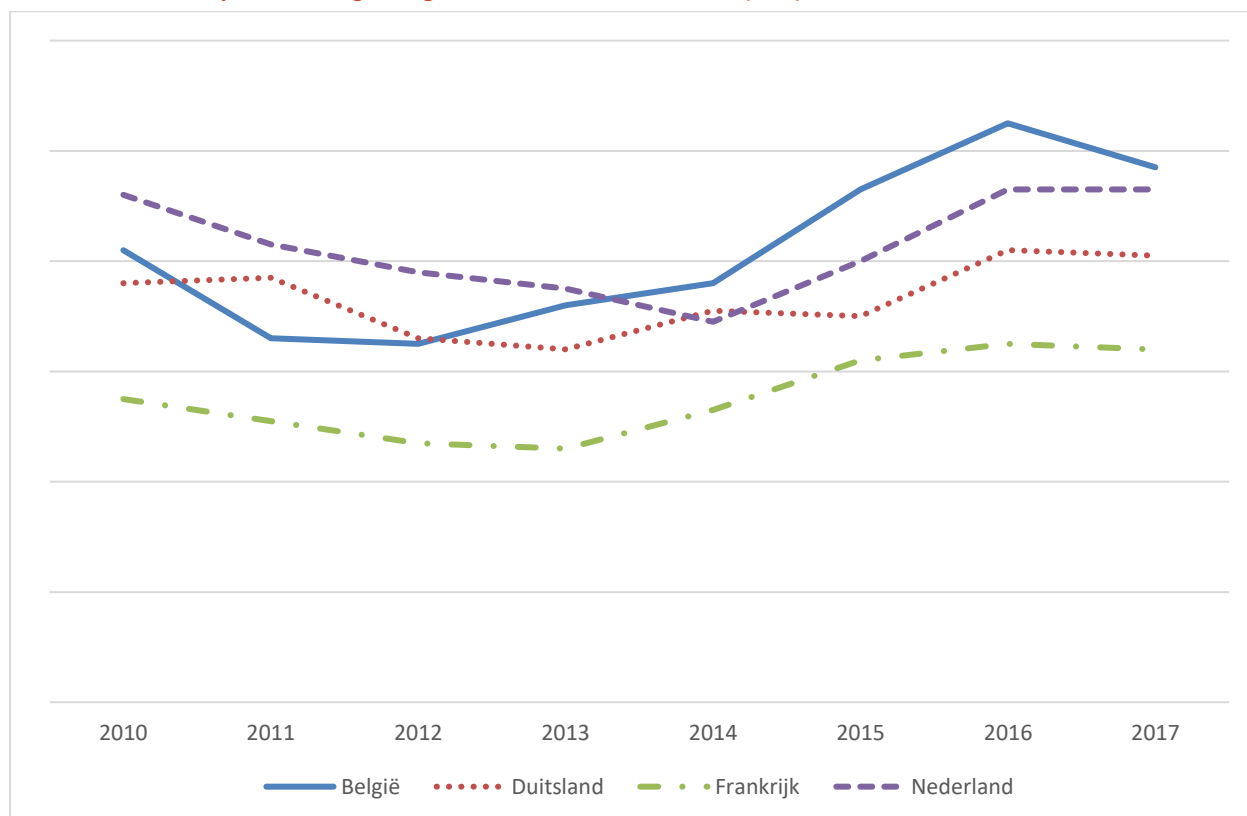
⁴⁶ In het vorige deel werden de prestaties van een sector vergeleken met het gemiddelde van de Belgische industriesectoren. Het rendabiliteitspeil van een sector kan echter beïnvloed worden door de aard van zijn activiteiten. Een sector met hoge vaste kosten bijvoorbeeld kan een grotere operationele marge vertonen dan een sector met weinig vaste kosten, zonder dat zijn werking daarom problematischer hoeft te zijn. Door internationale vergelijking kan deze sectorale dimensie afgevlakt worden.

⁴⁷ Volgens het relatieve belang, geraamd op basis van de omzet van de sector ten opzichte van de totale omzet van de verwerkende nijverheid (bron: Eurostat – SBS-Enquête). Duitsland bezit een grotere industrie voor de vervaardiging van voertuigen, machines, apparaten en werktuigen. Nederland heeft een relatief groter aandeel in de landbouw- en voedingsindustrie, chemische nijverheid en elektronica. Frankrijk dan weer lijkt vooral gespecialiseerd in transportmaterieel en dranken.

⁴⁸ Hoewel er andere indicatoren voor het margepercentage bestaan (met name de verhouding bruto exploitatieoverschot tot de toegevoegde waarde), wordt voor deze benadering gekozen om samenhang te behouden met de indicator Price Cost Margin, die in de vorige delen van dit rapport gebruikt werden.

⁴⁹ Voor redenen van beschikbaarheid van gegevens in de buurlanden, worden de sectoren hier afgebakend volgens de NACE-nomenclatuur met 2- en 3-digiet (tegenover 5-digiet in de voorgaande hoofdstukken van het rapport).

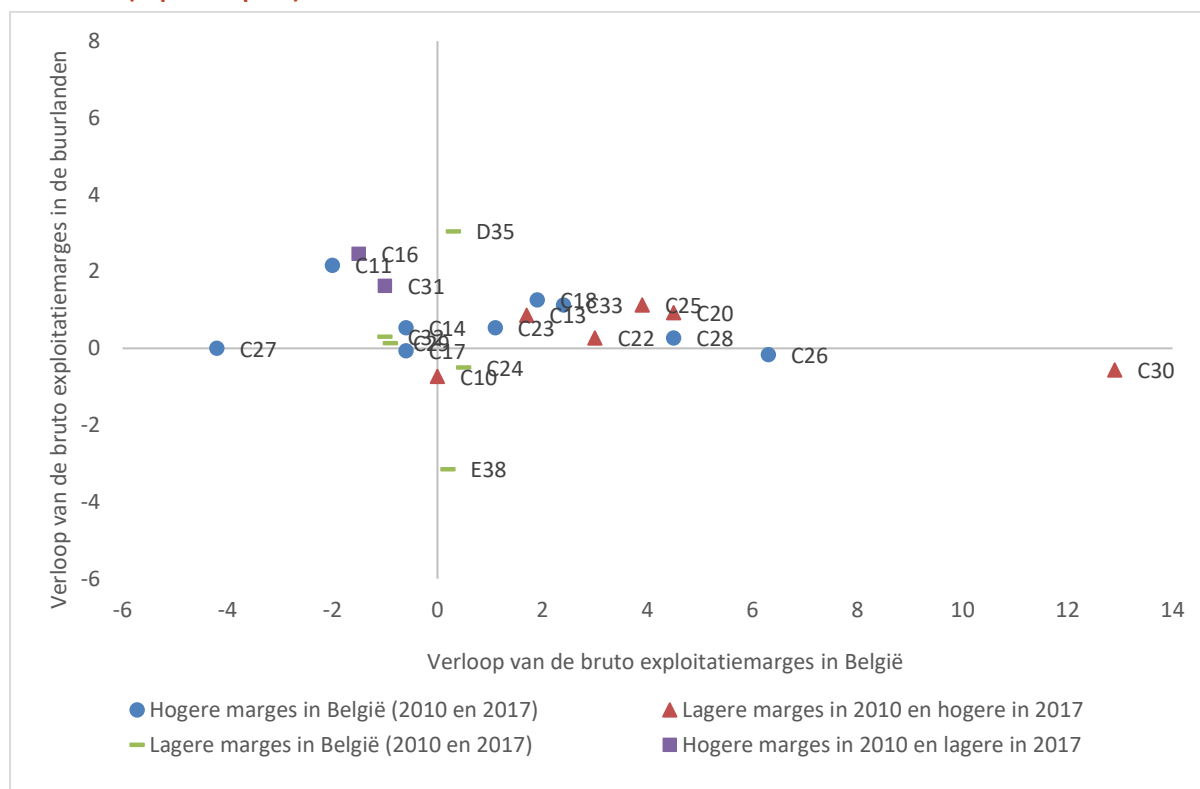
Grafiek 14. Bruto exploitatiemarge, België en buurlanden, 2010-2017 (in %)

Bron : Eurostat – Structuurenquête ondernemingen.

Op 22 bestudeerde industrietakken (NACE 2-digit) waren er 13 waar de marges sterker stegen in België dan gemiddeld in de buurlanden (zie grafiek 15). De bedrijfstakken met een bijzonder groot verschil in het voordeel van België zijn de vervaardiging van andere transportmiddelen (NACE 30), de elektronische producten (NACE 26), de machines, apparaten en werktuigen (NACE 28), de producten van rubber of kunststof (NACE 22), de chemische nijverheid (NACE 20) en de vervaardiging van producten van metaal (NACE 25). Omgekeerd daalden in België de marges van de houtindustrie (NACE 16) en de vervaardiging van elektrische apparatuur (NACE 27) en van dranken (NACE 11), in tegenstelling tot het gemiddelde van de buurlanden.

Grafiek 15 : Verloop van de bruto exploitatiemarges per NACE-afdeling, België en gemiddelde van de buurlanden⁵⁰, 2010-2017 (in procentpunt)

Bron : Eurostat – Structuurenquête ondernemingen.

Sommige van deze bedrijfstakken vertoonden reeds in 2010 een hogere rendabiliteit in België dan het gemiddelde van de buurlanden (grafiek 15). Dat is met name het geval voor de vervaardiging van elektronische producten (NACE 26) en van machines, apparaten en werktuigen (NACE 28). Andere sectoren vertoonden in 2010 achterblijvende marges die vervolgens in België stegen zodat er in 2017 hogere marges werden genoteerd in België dan gemiddeld in de buurlanden. Het gaat daarbij onder meer om de vervaardiging van andere transportmiddelen (NACE 30), producten van rubber of kunststof (NACE 22) en producten van metaal (NACE 25), alsook om de chemische nijverheid (NACE 20).

5.2. Internationale vergelijking van de rendabiliteit

Als we de gemiddelde bruto marge voor de periode 2010-2017 van 69 industriële sectoren (NACE 3-digit) vergelijken, dan zijn er 34 met een hoger peil in Nederland, 15 in Duitsland, 15 in België en 5 in Frankrijk. Op de 15 sectoren die een hogere marge vertonen in België, zijn er verschillende uit de gespecialiseerde domeinen van het land: twee sectoren van de chemische nijverheid (NACE 20), twee van de vervaardiging van niet-metaalhoudende minerale producten (NACE 23) en een van de farmaceutische industrie (NACE 21) (zie tabel 12).

Van deze 15 sectoren zijn de belangrijkste, op het vlak van binnenlandse omzet, de vervaardiging van chemische basisproducten (NACE 201) en van andere chemische producten (205), van farmaceutische producten (212), van artikelen van beton, van cement of gips (236), reparatie van producten van metaal, machines en apparaten (331), drukkerijen (181) en de verwerking van groenten en fruit (103). Het

⁵⁰ Het gemiddelde van de buurlanden komt overeen met het rekenkundig gemiddelde van de waarden van Duitsland, Frankrijk en Nederland.

margeverschil blijft echter gering voor sommige van deze sectoren, zoals de vervaardiging van chemische basisproducten (NACE 201).

Het margeverschil ten opzichte van de buurlanden kan in sommige gevallen bijzonder groot zijn, zoals voor de vervaardiging van lampen en verlichtingsapparaten (274), van machines en apparaten voor algemeen gebruik (281), van kleding (141) en van communicatieapparatuur (263).

Tabel 12 : Lijst van sectoren NACE 3-digit waar de bruto exploitatiemarge hoger is in België, gemiddelde 2010-2017 (in miljoen EUR; in %)

Sector	Beschrijving	Binnenlandse omzet (in miljoen EUR, 2017)	BE	DE	FR	NL
201	Vervaardiging van chemische basisproducten, kunstmeststoffen en stikstofverbindingen en van kunststoffen en synthetische rubber in primaire vormen	13.536,2	10,4	9,3	6,5	9,5
212	Vervaardiging van farmaceutische producten	4.215,7	32	15,7	9,7	21,4
236	Vervaardiging van artikelen van beton, cement en gips	2.562,7	9,1	7,8	4,8	6
205	Vervaardiging van andere chemische producten	2.112,8	12	9,2	10,2	11,9
331	Reparatie van producten van metaal, machines en apparaten	2.057,1	8,1	7,9	6,3	6,6
181	Drukkerijen en diensten in verband met drukkerijen	1.965,1	11,4	8,9	4,8	9,9
103	Verwerking en conservering van groenten en fruit	1.851,2	9,1	6,4	5,9	7,7
261	Vervaardiging van elektronische onderdelen en printplaten	482,7	13,9	7,3	3,7	12,7
233	Vervaardiging van producten voor de bouw, van klei	427,6	15,5	9,2	15	14,8
281	Vervaardiging van machines en apparaten voor algemeen gebruik	389,9	20,2	6,2	6,8	10,9
141	Vervaardiging van kleding, exclusief bontkleding	335,8	12,2	8,6	4,4	7,8
274	Vervaardiging van lampen en verlichtingsapparaten	249,0	19,2	6,6	6,4	6,3
265	Vervaardiging van meet-, controle- en navigatie-instrumenten en -apparatuur; vervaardiging van uurwerken	214,0	11	11	7,3	10,2
263	Vervaardiging van communicatieapparatuur	108,5	16,3	10,9	-1,7	6,5
182	Reproductie van opgenomen media	19,3	11,5	6,9	-1,5	7,9

Bron : Eurostat (Structuurenquête ondernemingen).

Het merendeel van deze 15 sectoren vertoonde sinds 2010 hogere marges in België dan in de drie buurlanden. Dat geldt evenwel niet voor vijf van deze sectoren die hun aanwezigheid in deze lijst te danken hebben aan de stijging van hun marges in de loop van de periode. Het betreft de vervaardiging van chemische basisproducten (NACE 201), van producten van klei voor de bouw (233), van elektronische onderdelen en printplaten (261), van communicatieapparatuur (263) en de reparatie van producten van metaal, machines en apparaten (331).

Daarnaast lijken sommige van deze sectoren een toename van de concentratie gekend te hebben in België in de loop van de geanalyseerde periode. Het gaat daarbij met name om de vervaardiging van kleding (NACE 141) en van elektronische onderdelen en printplaten (261). Omgekeerd nam tussen 2010 en 2017 de concentratie af voor sectoren als de vervaardiging van machines voor algemeen gebruik (281) en de reparatie van producten van metaal, machines en apparaten (331).

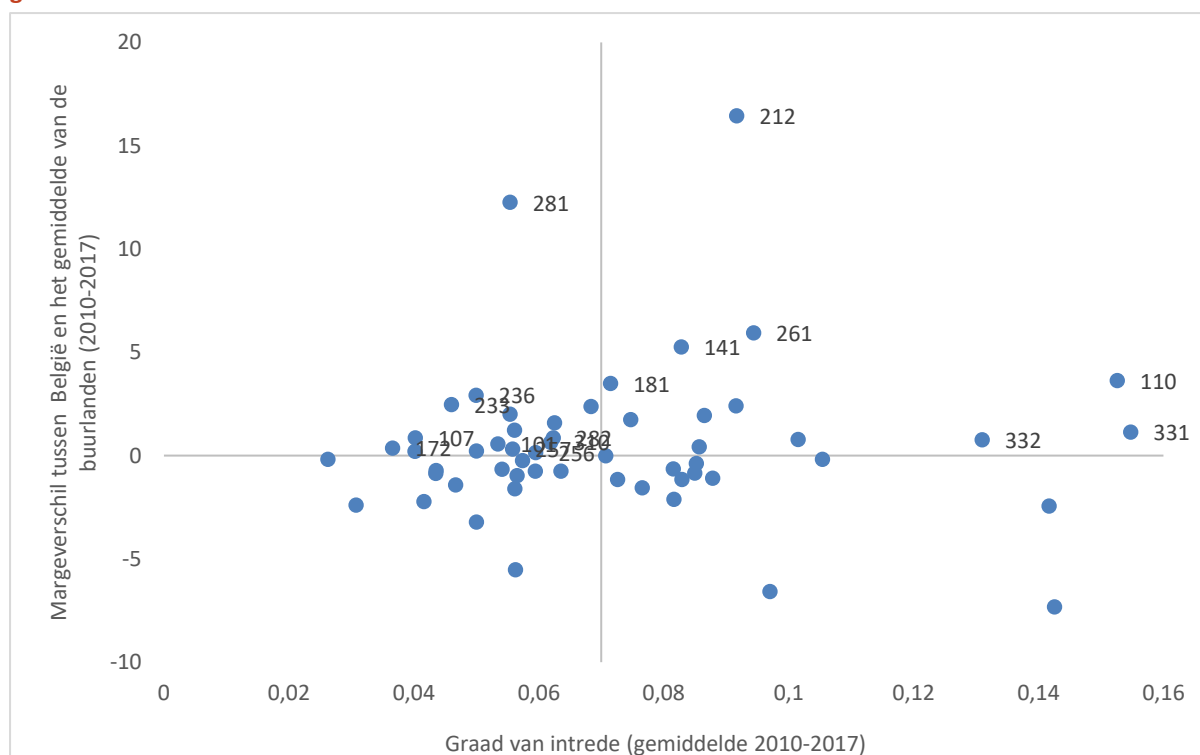
5.3. Rendabiliteit en oprichting van ondernemingen

Bij afwezigheid van toegangsbarrières zou een hoge rendabiliteit nieuwe spelers op de markt moeten aantrekken. Daarom is het interessant om de resultaten van de internationale vergelijking van de marges te kruisen met de indicatoren voor de oprichting van ondernemingen in België, om zo te zien in welke sectoren een hoge winstmarge geen nieuwe concurrenten aantrekt.

Op Belgisch sectoraal niveau worden er twee indicatoren berekend: de graad van intrede en de gewogen graad van intrede volgens de marktaandelen⁵¹. Voor deze indicatoren worden de prestaties van een Belgische sector niet vergeleken met deze van de buurlanden⁵², maar met het gemiddelde van de Belgische sectoren. Dit gemiddelde is evenwel laag in België. Er werden in de loop van de beschouwde periode in de hele verwerkende nijverheid minder bedrijven opgericht in België (gemiddeld 4,43 % per jaar) dan in Frankrijk (7,48 %) en Nederland (7,30 %), maar enigszins meer dan in Duitsland (3,99 %)⁵³.

De graad van intrede als indicator wordt vergeleken met het margeverschil tussen België en het gemiddelde van de buurlanden (zie grafiek 16).

Grafiek 16 : Graad van intrede en rendabiliteit, industriële sectoren (binnenlandse omzet > 300 miljoen EUR), gemiddelde 2010-2017

Sommige sectoren die hogere marges vertonen dan het gemiddelde van de buurlanden kennen in de loop van de periode een hogere graad van intrede dan het Belgische gemiddelde, zoals de farmaceutische producten (NACE 212), de installatie van industriële machines, toestellen en apparaten (332), de reparatie van producten van metaal en van machines (331) of de vervaardiging van kleding (141).

Andere sectoren vertonen een lagere graad van intrede ondanks hogere marges in België dan gemiddeld in de buurlanden. Dat is met name het geval voor de verwerking van vlees (101), de vervaardiging van bakkerijproducten en deegwaren (107), artikelen van papier of karton (172), producten van klei voor de bouw (233), artikelen van beton, cement of pleister (236), machines en apparaten voor koeltechniek en klimaatregeling voor niet-huishoudelijk gebruik (282), meubelen (310), scharen, messen, bestekken, gereedschap en ijzerwaren (257) en de oppervlaktebehandeling van metalen (256).

Soms kan de graad van intrede hoog zijn qua aantal nieuwkomers, maar gering in termen van marktaandeel, zoals voor de vervaardiging van dranken (110) of de drukkerijen (181). Voor deze twee sectoren trekken de hoge marges (ten opzichte van de buurlanden) nieuwkomers aan die het moeilijk lijken te hebben om significante marktaandelen te verwerven, als gevolg van de concentratie van deze markten.

Daarnaast kunnen sectoren die weinig nieuwkomers aantrekken een slechte conjunctuur doormaken, ook al is de marge er – gemiddeld voor de periode - hoger in België dan in de buurlanden. Er dient dus gekeken te worden in hoeverre hun marges zich in de tijd doorzetten. Zo daalden, bijvoorbeeld, onder de genoemde sectoren, de marges van de vervaardiging van artikelen van papier en karton (172) en van de verwerking van vlees (101) in de loop van de periode, hetgeen een remmend effect kan hebben op het aantal intreders.

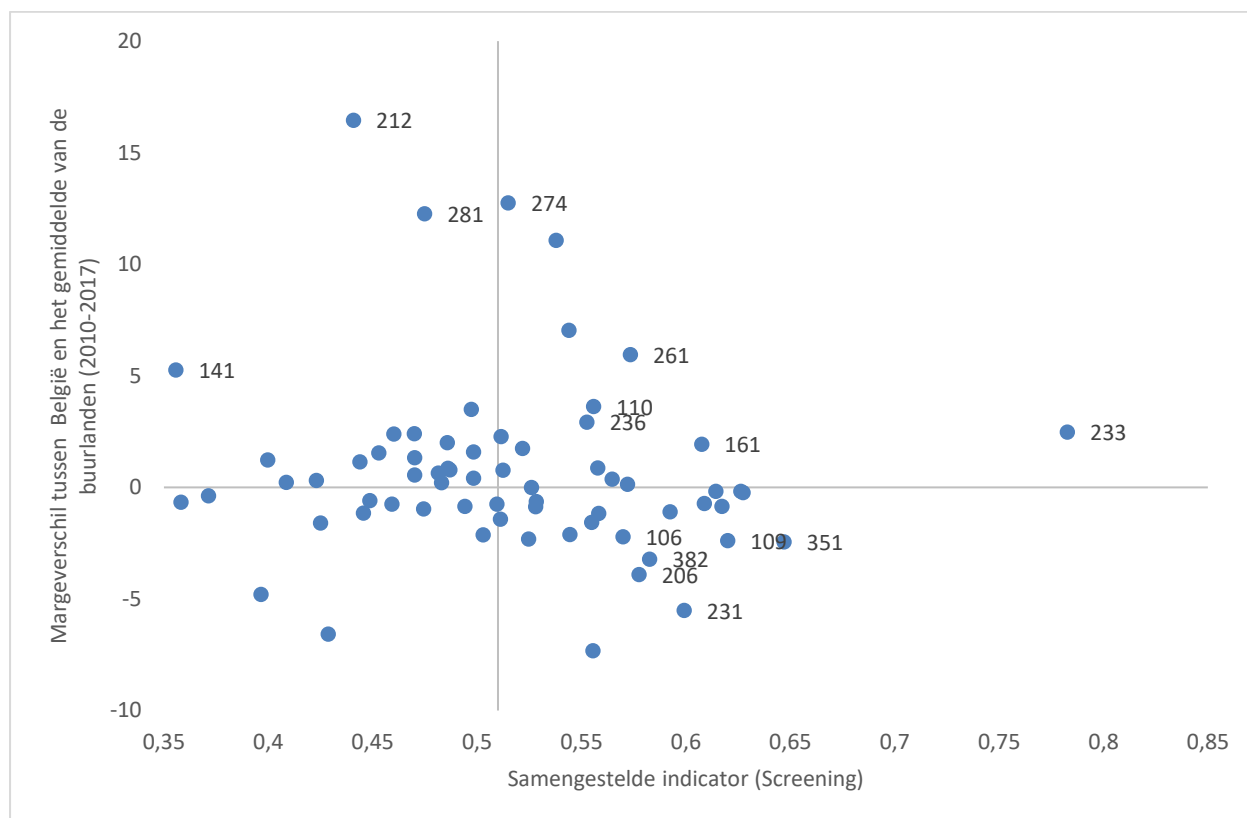
5.4. Rendabiliteit en marktwerking

De internationale vergelijking van de marges maakt een nuancering mogelijk van de lijst van sectoren waarvan in hoofdstuk drie van dit verslag aangegeven werd dat zij een hoger risico op marktverstoringen hebben. De sectoren die hogere marges vertonen in België dienen inderdaad met voorrang in aanmerking genomen te worden voor een grondige analyse.

De sectoren met een hoger risico op marktverstoringen (hoge samengestelde indicator⁵⁴) en een grotere marge in België dan gemiddeld in de buurlanden zijn met name de vervaardiging van producten van klei voor de bouw (bakstenen, tegels en dakpannen) (NACE 233), elektronische onderdelen (261), dranken (110), artikelen van beton, cement of pleister (236), alsook zagen en schaven van hout (161) (zie grafiek 17, kwadrant rechts boven).

⁵⁴ Om de resultaten te toetsen, wordt een samengestelde indicator berekend voor de NACE-sectoren met 3-digits.

Grafiek 17 : Samengestelde indicator van de marktwerking en margeverschillen tussen België en de buurlanden, industriële sectoren.

Opmerking: de X-as is gecentreerd op de gemiddelde waarde van de samengestelde indicator (zijnde 0,51).

Bronnen: Eurostat, Statbel, NBB, eigen berekeningen

Sommige sectoren vertonen een hoge samengestelde indicator maar kennen lagere marges in België dan in de buurlanden (grafiek 17, kwadrant rechts onder), zoals de vervaardiging van glas (NACE 231), dierenvoeders (109) en maalderij- en zetmeelproducten (106), alsook de verwerking en verwijdering van afval (382) en de productie, het transport en de distributie van elektriciteit (351).

Nog andere sectoren vertonen een hogere marge in België maar worden in de screening niet aangestipt als potentieel problematisch (grafiek 17, kwadrant links boven). Dat geldt met name voor de vervaardiging van farmaceutische producten (212), machines voor algemeen gebruik (281) en kleding (141).

6 Besluit

De horizontale screening van de sectoren is bedoeld om te helpen toezien op de goede werking van de goederen- en dienstenmarkt in België. De screening vormt een eerste stap in de analyse van de markten. Er wordt informatie verzameld over de structuur, de dynamiek en de rendabiliteit van de markten en er wordt onderzocht in welke sectoren een groter risico voor minder goede marktwerking bestaat.

De horizontale screening van de sectoren helpt mede toezien op de goede werking van de goederen- en dienstenmarkt in België. Hij vormt een eerste stap in de analyse van de markten, waarbij informatie verzameld wordt over hun structuur, dynamiek en rendabiliteit en waarbij nagegaan wordt welke sectoren een hoger risico op marktverstoringen vertonen.

De resultaten van de in dit rapport voorgestelde screening vormen geen definitief oordeel, maar leveren een lijst met sectoren die in aanmerking komen voor een meer grondige analyse, want alleen die kan een beter beeld geven van de context, de relevante markt en de dynamiek van vraag en aanbod van een bepaalde sector. De resultaten van deze screening zijn consistent met de resultaten die vorig jaar werden gepubliceerd en stemmen overeen met bepaalde, door de Europese mededingingsautoriteiten geanalyseerde gevallen. Zo komen, bijvoorbeeld, meerdere sectoren zoals telecommunicatie, vervoer, bouwmaterialen en afvalverwerking naar voren in deze screening.

Er werd een analyse van de onderlinge relaties tussen sectoren uitgevoerd. Hierdoor kunnen prioriteiten aangebracht worden in de lijst van sectoren die een hoger risico op marktverstoringen kennen. Sectoren die de grootste weerslag kunnen hebben op de rest van de economie dienen met voorrang in aanmerking te komen voor een grondige analyse. Het gaat daarbij onder meer om de productie, het transport en de distributie van elektriciteit, de vervaardiging van diervoeders, de vervoerdiensten en aanverwante diensten, of ook nog de boekhoudkundige activiteiten.

Tevens werd een internationale vergelijking van de rendabiliteit van de industriële sectoren uitgevoerd. Tussen 2010 en 2017 zijn de winstmarges van de hele verwerkende nijverheid sterker gestegen in België dan in de buurlanden, in het bijzonder wat betreft vervoermaterieel, elektronica, machines, toestellen en apparaten, en chemische nijverheid. Bovendien tracht men in dit hoofdstuk na te gaan welke sectoren een groot risico op marktverstoringen kennen en een grotere marge hebben in België dan in de buurlanden. Het gaat daarbij onder meer om de vervaardiging van bouwmaterialen in gebakken klei (bakstenen, tegels en dakpannen), elektronica-componenten en producten van beton, cement en pleister.

7 Bijlagen

Bijlage 1: Definitie van de indicatoren

Indicatoren van de marktstructuur

Aantal ondernemingen

De indicator aantal ondernemingen betreft het aantal Belgische ondernemingen die op de binnenlandse markt actief zijn in een bepaalde sector. Deze indicator werd in het leven geroepen omdat sectoren met weinig bedrijven een hoger risico vertonen op afspraken over prijzen of andere marktaspecten.

Herfindahl-Hirshman Index (HHI)

De Herfindahl-Hirschman Index wordt gedefinieerd als de som van de kwadraten van de marktaandelen van alle ondernemingen in een bepaalde sector. De waarde van de HHI bevindt zich tussen $1/N$ en 1, met N als het aantal ondernemingen in de sector.

In het geval van een zuiver monopolie heeft de HHI een waarde van 1. De HHI wordt vaak gebruikt voor het evalueren van de concentratie (of asymmetrie) van een sector. Ondanks het complexe verband tussen de concentratiegraad (zoals gemeten door HHI) en de marktmacht, wordt er algemeen aangenomen dat een grotere marktmacht samengaat met een hogere concentratie van de bedrijven. Dit kan resulteren in minder gunstige omstandigheden voor de mededinging.

Importpenetratie

De importpenetratie van een sector wordt in deze studie gedefinieerd als de verhouding tussen de waarde van de import van de producten, behorende tot deze sector, en de waarde van het totale schijnbare verbruik van de producten van deze sector in België.

Als IMP_p de waarde is van de invoer van product p behorende tot sector S , dan is de importpenetratie IP_S voor sector S gelijk aan⁵⁵:

$$IP_S = \frac{\sum_{p \in S} IMP_p}{\sum_{i \in S} \text{Binnenl. omzet}_i + \sum_{p \in S} IMP_p}.$$

Een hoge coëfficiënt wijst op een hoge blootstelling van de sector aan concurrentie vanwege buitenlandse bedrijven die soortgelijke producten op de binnenlandse markt aanbieden. Deze openheid ten opzichte van internationale handel verzwakt de positie van minder rendabele binnenlandse bedrijven.

Een hogere openheid kan daarom onder bepaalde voorwaarden gepaard gaan met hogere concurrentie op de binnenlandse markt. Deze sectoranalyse focust op de sectoren met een lage tot geen openheid. De importpenetratie laat toe om de resultaten van andere indicatoren te nuanceren, met name de HHI-indicator (de concentratie op de binnenlandse markt) en het aantal ondernemingen (aantal bedrijven actief op de binnenlandse markt).

⁵⁵ De geïmporteerde producten die onmiddellijk opnieuw worden geëxporteerd werden afgetrokken van de waarde van de import van het product p behorende tot de sector S .

Kapitaalintensiteit

De kapitaalintensiteit van een sector is een graadmeter voor de hoeveelheid kapitaal dat nodig is om een euro te genereren aan totale bedrijfsopbrengsten. De indicator wordt berekend als de verhouding tussen enerzijds de totale kapitaalgoederenvoorraad van de sector (K_S) en anderzijds de totale bedrijfsopbrengsten (Y_S) van alle ondernemingen uit sector S.

$$CAPINT_S = \frac{K_S}{Y_S}$$

In theorie schommelen de waarden van deze indicator tussen 0 en oneindig. Wanneer de verhouding tussen de kapitaalvoorraad en de totale bedrijfsopbrengsten hoog is, ondervinden nieuwe of kleine bedrijven meer moeilijkheden om zich te vestigen of te handhaven op de markt. Dat kan leiden tot een potentieel concurrentieprobleem in kapitaalintensieve sectoren.

PCM - Price Cost Margin

Deze indicator analyseert de winstmarge van een sector. Voor bedrijf i wordt deze marge (hieronder vermeld als L) gedefinieerd als het verschil tussen de verkoopprijs (p) en de marginale kost van de productie (MC), gedeeld door de verkoopprijs:

$$L_i = \frac{p_i - MC_i}{p_i}$$

De PCM-indicator meet dus in hoeverre de prijs van een product hoger ligt dan de marginale kostprijs van de productie (ten opzichte van de prijs). Als een onderneming bijvoorbeeld een product dat 90 EUR kost aan productie verkoopt voor 100 EUR, ontstaat een marge van 10 % op dat product.

Op sectorniveau kan deze marge worden berekend door de verschillende ondernemingen in de beschouwde sector te wegen met hun respectievelijke marktaandelen:

$$L_S = \sum_{i \in S} m_i \frac{p_i - MC_i}{p_i}$$

waarbij m_i het marktaandeel voorstelt van bedrijf i dat behoort tot sector S.

In de praktijk is de berekening van de winstmarge niet eenvoudig, omdat gegevens nodig zijn over de prijzen en de marginale kostprijs van de verschillende bedrijven. Een directe benadering op basis van micro-economische bedrijfsgegevens blijkt erg moeilijk. Daarom wordt er in veel studies een indirecte methode gebruikt waarbij de marge wordt geschat met behulp van econometrische modellen. Deze modellen meten de impact van korte termijnfluctuaties in zowel productie als in het geheel van productiefactoren op sectorniveau.

In deze sectorscreening werd de marge L_S voor elke sector S geschat door de PCM-indicator, PCM_S . Deze indicator geeft de verhouding weer tussen twee variabelen (het bruto-exploitatieoverschot in de teller en de omzet⁵⁶ in de noemer) die bekomen worden via de structuurenquête ondernemingen⁵⁷. De structuurenquête geeft meer betrouwbare resultaten omdat ook rekening wordt gehouden met de kleine bedrijven die geen jaarrekening met een volledig schema indienen. Deze versie van de PCM-indicator houdt geen rekening met de kapitaalkosten. Daarom ontwikkelde het Prijzenobservatorium een alternatieve PCM, waarin de kapitaalkosten worden opgenomen maar die, tot nog toe, enkel gebaseerd is

⁵⁶ In vergelijking met de screening van 2014, houdt de noemer geen rekening meer met variaties van eindproducten (71) en geproduceerde vaste activa (72).

⁵⁷ Deze variabelen worden gedefinieerd in het kader van de Europese Verordening 250/2009.

op de gegevens van ondernemingen die een jaarrekening volgens volledig schema neerleggen bij de Balanscentrale.

Indicatoren van de marktdynamiek

Ondernemingsverloop

Het gewogen ondernemingsverloop in jaar t wordt gedefinieerd als de som van de marktaandelen in jaar $t-1$ van de bedrijven die de markt verlaten in jaar t en de marktaandelen van de bedrijven die tot de markt toetreden in jaar t .

$$WCHURN_{St} = \sum_{i \in \{Ex_t\}} m_{i,t-1} + \sum_{i \in \{En_t\}} m_{it}$$

In theorie schommelen de scores tussen 0 en 2. Een score hoger dan 1 betekent dat een of meer grote spelers (op basis van marktaandelen) tot de markt zijn toegetreden of ze hebben verlaten. Een score van 0 duidt op een hoge stabiliteit van de sector en wijst erop dat geen enkel bedrijf is toe- of uitgetreden tijdens de bestudeerde periode.

Het ondernemingsverloop beschouwt de dynamische evolutie van de samenstelling van een sector door de ondernemingen te analyseren die toetreden tot de markt of de markt verlaten. Een lage indicatorwaarde kan duiden op bepaalde toe- of uittredingsdrempels.

Overlevingsgraad

De overlevingsgraad analyseert de demografische veranderingen van een sector. Een hoge overlevingsgraad duidt op een stabiele demografie, weinig nieuwe bedrijven en een hoge overlevingsgraad van de bestaande bedrijven op de markt. Een grote stabiliteit kan een potentieel risico inhouden dat voortvloeit uit de interacties tussen de ondernemingen, vooral bij sectoren met weinig bedrijven.

In een sector met weinig ondernemingen komen concurrentiebeperkende afspraken gemakkelijker tot stand omdat de verschillende marktspekers elkaar kennen en ze het strategische gedrag van hun concurrenten dus beter kunnen inschatten. De overlevingsgraad kan ook wijzen op het bestaan van bepaalde toe- of uittredingsdrempels.

Een lage indicatorwaarde wijst op een relatief dynamische samenstelling van een sector met veel toe- en uittreders. De toetreding van nieuwe bedrijven maakt het in stand houden van onderlinge afspraken tussen de bestaande bedrijven op de markt moeilijker.

De overlevingsgraad kan op verschillende manieren worden bepaald. Elke berekeningsmethode focust op andere aspecten. In deze studie werd de overlevingsgraad berekend als de verhouding tussen het aantal ondernemingen dat actief is gedurende de gehele geanalyseerde periode (2013-2017) en het aantal ondernemingen dat enkel actief is in het laatste jaar van de periode (2017):

$$Overlevingsgraad = \frac{\sum_{i=1}^N \prod_{t=1}^T x_i^t}{\sum_{i=1}^N x_i^T}$$

x_i^t voor bedrijf i is hierbij gelijk aan 1 als de onderneming actief is (en dus een positieve binnenlandse omzet had) gedurende het jaar t en gelijk aan 0 indien het bedrijf niet actief is.

Concreet wordt in 2017 het aantal actieve bedrijven gemeten die gedurende de hele geanalyseerde periode (2013-2017)⁵⁸ actief waren. Door de gebruikte noemer wordt deze verhouding beïnvloed door het aantal toetreders tijdens de onderzochte periode. De waarde van de indicator ligt per definitie tussen 0 en

⁵⁸ De overlevingsgraad houdt ook rekening met de ondernemingen die voor een bepaald jaar geen rekening neerlegden, bijvoorbeeld als gevolg van een wijziging van de afsluitdatum van hun rekeningen.

1: een waarde van 1 komt overeen met een hoge demografische stabiliteit van een sector (alle actieve bedrijven in de sector in 2017 waren ook reeds actief op de markt gedurende de voorgaande vier jaar).

Veranderlijkheid van marktaandelen

De veranderlijkheid van marktaandelen analyseert de dynamische evolutie van een sector, door de relatieve stabiliteit van de marktaandelen van de verschillende bedrijven in die sector te beschouwen. Deze indicator meet het totaal van de marktaandelen die door krimpende bedrijven worden overdragen aan groeiende bedrijven. Een lage waarde is een indicatie van een grote stabiliteit in de verdeling van de marktaandelen in een sector van het ene jaar op het andere, wat mogelijk kan wijzen op mededingingsproblemen en onderlinge afspraken tussen bedrijven. Daarnaast kan ook de aanwezigheid van toetredingsdrempels de ontwikkeling van nieuwe bedrijven afremmen, wat de stabiliteit van de verdeling van de marktaandelen binnen een sector kan beïnvloeden.

De mate van veranderlijkheid wordt berekend als de som van de absolute waarden van de wijzigingen in de marktaandelen van elke onderneming van een sector (gebaseerd op de binnenlandse omzet) gedeeld door twee:

$$Volatility_S^t = \sum_{i \in S} \frac{|m_i^t - m_i^{t-1}|}{2}$$

m_i^t is daarbij het marktaandeel van bedrijf i (berekend op basis van de binnenlandse omzet van de sector) in periode t .

De mate van veranderlijkheid kan variëren tussen 0 en 1. De veranderlijkheid van een bepaald jaar moet genuanceerd worden door rekening te houden met de gemiddelde veranderlijkheid over een langere periode. Een hoge mate van veranderlijkheid wijst niet noodzakelijk op een goede marktwerking maar kan ook voortvloeien uit een slechte conjunctuur, wetswijzigingen of hervormingen binnen de sector.

Rotatiegraad van ondernemingen (TNF8)

De rotatiegraad van ondernemingen (TNF8) berekent het verloop van de acht belangrijkste ondernemingen binnen een sector (op basis van de omzet) tussen 2013 en 2017. Als de sector uit ten minste 8 ondernemingen bestaat, liggen de waardes van deze indicator tussen 8 (status quo: dezelfde bedrijven maken deel uit van de TOP 8 van de sector voor de geanalyseerde periode) en 40 (volledige verandering van bedrijven). Een hoge waarde van deze indicator wijst op een hoge instabiliteit en dus op een mogelijks sterkere concurrentie.

Bijlage 2: Beschrijvende statistieken van de indicatoren

Industriële sectoren

Tabel 1 bevat voor elk van de categorieën van de industriële sectoren, zoals toegelicht in het hoofdstuk “resultaten” van dit rapport, de beschrijvende statistieken van de verschillende indicatoren. De netwerkindustrieën worden, door de aard van hun activiteiten, gekenmerkt door een hogere kapitaalintensiteit en door een erg lage importpenetratiegraad. De voedingsmiddelen- en drankenindustrie wordt, door de volatiliteit van haar marktaandeelen en haar ondernemingsverloop, gekenmerkt door een grotere stabiliteit. De categorie bouwmaterialen (minerale producten) is meer geconcentreerd dan de andere categorieën. De categorie raffinage, chemie en farmacie kent een hogere PCM-indicator.

Tabel 1. Beschrijvende statistieken – Industriesectoren

Indicatoren	Segmenten	Gemiddelde	Standaa rddeviati e	Q1	Medi aan	Q3
Aantal ondernemingen	Industriesectoren (Totaal)	168,28	416,09	19	47	131
	Voedingsmiddelen- en drankenindustrie	208,31	627,46	22	53	151
	Andere verwerkende industrieën	186,65	373,99	23	70	148
	Netwerkindustrieën	94,5	93,98	28	66,5	132,5
	Bouwmaterialen (minerale producten)	72,4	161,85	8,5	22,5	43,5
	Metallurgie (en metaalproducten)	232,42	552,56	15	30	70
	Geraffineerde, chemische en farmaceutische producten	37,14	29,3	14	34	53
HHI	Industriesectoren (Totaal)	0,27	0,23	0,09	0,19	0,41
	Voedingsmiddelen- en drankenindustrie	0,3	0,22	0,13	0,27	0,47
	Andere verwerkende industrieën	0,22	0,22	0,06	0,14	0,32
	Netwerkindustrieën	0,25	0,18	0,1	0,23	0,36
	Bouwmaterialen (minerale producten)	0,37	0,26	0,18	0,35	0,5
	Metallurgie (en metaalproducten)	0,29	0,25	0,1	0,22	0,42
	Raffinage, chemie en farmacie	0,31	0,19	0,16	0,24	0,47
Kapitaal-Intensiteit	Industriesectoren (Totaal)	0,19	0,21	0,09	0,14	0,22
	Voedingsmiddelen- en drankenindustrie	0,22	0,26	0,09	0,12	0,25
	Andere verwerkende industrieën	0,17	0,23	0,09	0,13	0,19
	Netwerkindustrieën	0,28	0,24	0,12	0,23	0,36
	Bouwmaterialen (minerale producten)	0,22	0,11	0,15	0,2	0,3
	Metallurgie (en metaalproducten)	0,15	0,06	0,11	0,13	0,19
	Raffinage, chemie en farmacie	0,25	0,24	0,11	0,17	0,32
Import-penetratie	Industriesectoren (Totaal)	0,46	0,33	0,11	0,46	0,77
	Voedingsmiddelen- en drankenindustrie	0,39	0,26	0,22	0,34	0,61
	Andere verwerkende industrieën	0,54	0,33	0,27	0,61	0,84
	Netwerkindustrieën	0,01	0,04	0	0	0
	Bouwmaterialen (minerale producten)	0,37	0,33	0,09	0,28	0,63
	Metallurgie (en metaalproducten)	0,39	0,34	0,05	0,29	0,73
	Raffinage, chemie en farmacie	0,56	0,3	0,36	0,64	0,79
Price Cost Margin	Industriesectoren (Totaal)	0,11	0,07	0,07	0,1	0,14
	Voedingsmiddelen- en drankenindustrie	0,1	0,08	0,05	0,08	0,12
	Andere verwerkende industrieën	0,11	0,07	0,07	0,1	0,14
	Netwerkindustrieën	0,11	0,07	0,07	0,1	0,16
	Bouwmaterialen (minerale producten)	0,1	0,03	0,08	0,09	0,11
	Metallurgie (en metaalproducten)	0,1	0,07	0,06	0,1	0,13
	Raffinage, chemie en farmacie	0,13	0,07	0,08	0,12	0,17

Indicatoren	Segmenten	Gemiddelde	Standaa rddeviati e	Q1	Medi aan	Q3
Verander- lijkheid van markt-aandelen	Industriesectoren (Totaal)	0,12	0,12	0,05	0,1	0,14
	Voedingsmiddelen- en drankenindustrie	0,06	0,05	0,04	0,06	0,08
	Andere verwerkende industrieën	0,14	0,12	0,07	0,11	0,17
	Netwerkindustrieën	0,11	0,1	0,04	0,08	0,15
	Bouwmaterialen (minerale producten)	0,1	0,1	0,04	0,06	0,11
	Metallurgie (en metaalproducten)	0,14	0,14	0,07	0,11	0,14
	Raffinage, chemie en farmacie	0,15	0,16	0,07	0,11	0,14
Onder-nemings- verloop (Churn)	Industriesectoren (Totaal)	0,04	0,11	0	0,01	0,04
	Voedingsmiddelen- en drankenindustrie	0,01	0,01	0	0	0,03
	Andere verwerkende industrieën	0,06	0,12	0,01	0,02	0,04
	Netwerkindustrieën	0,02	0,03	0	0	0,04
	Bouwmaterialen (minerale producten)	0,02	0,04	0	0	0,02
	Metallurgie (en metaalproducten)	0,06	0,15	0	0,01	0,05
	Raffinage, chemie en farmacie	0,03	0,05	0	0,01	0,03
Overlevings- graad	Industriesectoren (Totaal)	0,73	0,14	0,65	0,75	0,83
	Voedingsmiddelen- en drankenindustrie	0,7	0,14	0,62	0,68	0,79
	Andere verwerkende industrieën	0,72	0,14	0,67	0,74	0,81
	Netwerkindustrieën	0,7	0,15	0,6	0,69	0,78
	Bouwmaterialen (minerale producten)	0,74	0,14	0,64	0,8	0,83
	Metallurgie (en metaalproducten)	0,8	0,13	0,73	0,8	0,89
	Raffinage, chemie en farmacie	0,74	0,14	0,66	0,73	0,85
TNF8	Industriesectoren (Totaal)	11,18	2,17	10	11	12,5
	Voedingsmiddelen- en drankenindustrie	10,37	2,14	9	11	12
	Andere verwerkende industrieën	11,64	2,23	10	12	13
	Netwerkindustrieën	12,17	1,27	11	12	12,5
	Bouwmaterialen (minerale producten)	9,7	2,08	9	10	11
	Metallurgie (en metaalproducten)	11,21	1,76	10	11	13
	Raffinage, chemie en farmacie	10,86	1,98	10	11	11

Bron: Statbel, NBB, eigen berekeningen.

Dienstensectoren

Tabel 2 bevat voor elk van de categorieën van de dienstensectoren de beschrijvende statistieken van de verschillende indicatoren. De sector verhuur en lease bestaat uit een kleiner aantal ondernemingen en de sector van de netwerkdiensten is de meest geconcentreerde en de meest stabiele sector. De kapitaalintensiteit is hoog in deze twee categorieën. De indicator winstmarge is ook hoger dan in de sectoren verhuur en lease. De handel heeft de zwakste rendabiliteit.

Tabel 2. Beschrijvende statistieken – Dienstensectoren

Indicatoren	Segmenten	Gemiddelde	Standaa rddeviati e	Q1	Medi aan	Q3
Aantal ondernemingen	Dienstensectoren (Totaal)	1545,52	3331,44	169	481	1264
	Andere diensten	2686,87	5123,96	358	871	2874
	Handel	711,74	909,93	138	391, 5	917,5
	Bouwnijverheid	2860,31	4091,58	312	916	3983
	Verhuur en lease	198,95	180,95	74	135	305
	Diensten aan personen	1925,71	3721,32	168,5	513, 5	1370,5
	Netwerkdiensten	869,73	1664,6	95	165, 5	804
HHI	Dienstensectoren (Totaal)	0,1	0,14	0,02	0,05	0,12
	Andere diensten	0,08	0,09	0,01	0,04	0,1
	Handel	0,1	0,12	0,03	0,06	0,13
	Bouwnijverheid	0,05	0,06	0,01	0,03	0,07
	Verhuur en lease	0,19	0,23	0,06	0,09	0,19
	Diensten aan personen	0,08	0,12	0,01	0,04	0,11
	Netwerkdiensten	0,24	0,27	0,06	0,11	0,45
Kapitaal- Intensiteit	Dienstensectoren (Totaal)	0,32	0,57	0,06	0,12	0,3
	Andere diensten	0,37	0,77	0,06	0,12	0,28
	Handel	0,11	0,1	0,04	0,08	0,13
	Bouwnijverheid	0,21	0,28	0,07	0,12	0,23
	Verhuur en lease	0,66	0,54	0,29	0,43	1,19
	Diensten aan personen	0,7	0,62	0,19	0,56	0,96
	Netwerkdiensten	0,75	0,98	0,17	0,38	0,72
Price Cost Margin	Dienstensectoren (Totaal)	0,13	0,12	0,05	0,1	0,17
	Andere diensten	0,17	0,12	0,06	0,14	0,24
	Handel	0,07	0,06	0,04	0,06	0,09
	Bouwnijverheid	0,11	0,05	0,06	0,1	0,14
	Verhuur en lease	0,3	0,18	0,17	0,23	0,37
	Diensten aan personen	0,2	0,13	0,12	0,18	0,27
	Netwerkdiensten	0,17	0,11	0,1	0,14	0,23
Veranderlijkheid van markt- aandelen	Dienstensectoren (Totaal)	0,13	0,08	0,08	0,12	0,17
	Andere diensten	0,13	0,07	0,09	0,12	0,17
	Handel	0,12	0,09	0,07	0,1	0,14
	Bouwnijverheid	0,18	0,08	0,13	0,15	0,22
	Verhuur en lease	0,12	0,09	0,05	0,1	0,15
	Diensten aan personen	0,13	0,05	0,08	0,13	0,16
	Netwerkdiensten	0,11	0,08	0,05	0,09	0,17

Indicatoren	Segmenten	Gemiddelde	Standaarddevi atie	Q1	Media an	Q3
Ondernemings- verloop (Churn)	Dienstensectoren (Totaal)	0,05	0,06	0,02	0,04	0,06
	Andere diensten	0,04	0,03	0,02	0,04	0,06
	Handel	0,05	0,07	0,02	0,03	0,06
	Bouwnijverheid	0,06	0,04	0,04	0,06	0,07
	Verhuur en lease	0,05	0,1	0,01	0,02	0,04
	Diensten aan personen	0,06	0,05	0,02	0,06	0,08
	Netwerkdiensten	0,04	0,06	0,01	0,02	0,04
Overlevings- graad	Dienstensectoren (Totaal)	0,67	0,14	0,57	0,68	0,77
	Andere diensten	0,62	0,13	0,54	0,65	0,71
	Handel	0,72	0,13	0,64	0,74	0,81
	Bouwnijverheid	0,6	0,13	0,53	0,6	0,71
	Verhuur en lease	0,68	0,09	0,63	0,71	0,74
	Diensten aan personen	0,67	0,14	0,56	0,67	0,78
	Netwerkdiensten	0,58	0,15	0,54	0,59	0,69
TNF8	Dienstensectoren (Totaal)	12,49	2,49	11	12	14
	Andere diensten	12,43	2,52	11	12	14
	Handel	12,13	1,98	11	12	13
	Bouwnijverheid	13,72	3,68	11	13	15
	Verhuur en lease	12	2,08	10	12	13
	Diensten aan personen	13,23	2,64	12	13	15
	Netwerkdiensten	11,95	2,24	11	11	12

Bron: Statbel, eigen berekeningen.

Bijlage 3: De toetreden en uitgetreden sectoren van de TOP30 van industriële sectoren

Tabel 3. Industriële sectoren die uit de TOP 30 verdwenen zijn

NACE code	Omschrijving
10312	Productie van diepgevroren aardappelbereidingen
1711	Vervaardiging van pulp
2342	Vervaardiging van sanitair aardewerk
2344	Vervaardiging van ander technisch aardewerk
2452	Gieten van staal
3521	Productie van gas
38219	Overige verwerking en verwijdering van ongevaarlijk afval
38222	Behandeling en verwijdering van gevaarlijk afval

Tabel 4. Industriële sectoren die de TOP 30 zijn binnengekomen

NACE code	Omschrijving
1062	Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten
21209	Vervaardiging van overige farmaceutische producten
2311	Vervaardiging van vlakglas
23322	Vervaardiging van dakpannen, tegels en andere producten voor de bouw van gebakken klei
2434	Koudtrekken van draad
2441	Productie van edelmetalen
3020	Vervaardiging van rollend materieel voor spoorwegen
3812	Inzameling van gevaarlijk afval

Bijlage 4: De toegetreden en uitgetreden sectoren van de TOP 50 van de dienstensectoren

Tabel 5. Dienstensectoren die uit de TOP 50 verdwenen zijn

NACE code	Omschrijving
42911	Baggerwerken
46332	Groothandel in spijsoliën en -vetten
46691	Groothandel in machines voor de productie van voedings- en genotmiddelen
47111	Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels in diepvriesproducten
5221	Diensten in verband met vervoer te land
52249	Overige vrachtbehandeling, exclusief in zeehavens
5812	Uitgeverijen van adresboeken en mailinglijsten
6020	Uitzenden van televisieprogramma's, abonneetelevisie
68202	Verhuur en exploitatie van sociale woningen
71201	Technische controle van motorvoertuigen
77295	Verhuur en lease van medisch en paramedisch materieel
77399	Verhuur en lease van andere machines en werktuigen en andere materiele goederen
87201	Instellingen met huisvesting voor minderjarigen met een mentale handicap
87205	Activiteiten van beschut wonen voor personen met psychiatrische problemen
9003	Scheppende kunsten
93123	Activiteiten van overige balsportclubs
96031	Uitvaartverzorging

Tabel 6. Dienstensectoren die de TOP 50 zijn binnengekomen

NACE code	Omschrijving
45194	Handel in aanhangwagens, opleggers en caravans
46211	Groothandel in granen en zaden
4665	Groothandel in kantoormeubelen
46695	Groothandel in pompen en compressoren
47115	Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen overheersen (verkoopsoppervlakte > 2500 m²)
47526	Detailhandel in verf en verfwaren in gespecialiseerde winkels
5040	Binnenvaart, goederenvervoer
5813	Uitgeverijen van kranten
77291	Verhuur en lease van machines, apparatuur en handgereedschap voor doe-het-zelvers
7734	Verhuur en lease van schepen
7735	Verhuur en lease van luchtvaartuigen
77391	Verhuur en lease van speel-, amusement-, en verkoopautomaten
87304	Instellingen met huisvesting voor volwassenen met een lichameijke handicap
87901	Integrale jeugdhulp met huisvesting
88101	Activiteiten van gezins- en bejaardenzorg aan huis, m.u.v. (thuis)verpleging
90029	Overige ondersteunende activiteiten voor de uitvoerende kunsten
9313	Fitnesscentra

Bijlage 5 : De sectoren die bij de 5 laatste horizontale screeningsoefeningen minstens één keer in de TOP 30 van de industriële sectoren voorkwamen

Tabel 7. Sectoren die tijdens de horizontale screenings in de TOP 30 van de industriële sectoren voorkwamen

NACE code	Sector	2013	2014	2015	2016	2017
1042	Vervaardiging van margarine en andere spijsvetten	1	1	1	1	1
1107	Vervaardiging van frisdranken; productie van mineraalwater en ander gebotteld water	1	1	1	1	1
1722	Vervaardiging van huishoudelijke en sanitaire papierwaren	1	1	1	1	1
2011	Vervaardiging van industriële gassen	1	1	1	1	1
2017	Vervaardiging van synthetische rubber in primaire vormen	1	1	1	1	1
23321	Vervaardiging van bakstenen	1	1	1	1	1
2352	Vervaardiging van kalk en gips	1	1	1	1	1
2362	Vervaardiging van artikelen van gips voor de bouw	1	1	1	1	1
2364	Vervaardiging van mortel	1	1	1	1	1
2365	Vervaardiging van producten van vezelcement	1	1	1	1	1
2731	Vervaardiging van kabels van optische vezels	1	1	1	1	1
38212	Fysicochemische verwerking van slib en vloeibare afvalstoffen	1	1	1	1	1
1081	Vervaardiging van suiker	1	0	1	1	1
1106	Vervaardiging van mout	0	1	1	1	1
23322	Vervaardiging van dakpannen, tegels en andere producten voor de bouw van gebakken klei	1	1	1	N.A.	1
2342	Vervaardiging van sanitair aardewerk	1	1	1	1	N.A.
2344	Vervaardiging van ander technisch aardewerk	1	1	1	1	N.A.
2454	Gieten van andere non-ferrometalen	0	1	1	1	1
28293	Vervaardiging van toestellen voor het spuiten van vloeistoffen of poeder	0	1	1	1	1
3521	Productie van gas	1	1	1	1	N.A.
38211	Voorbehandeling van ongevaarlijk afval met het oog op verwijdering	0	1	1	1	1
1103	Vervaardiging van cider en van andere vruchtenwijnen	1	1	1	0	0
2311	Vervaardiging van vlakglas	0	1	1	0	1
2443	Productie van lood, zink en tin	1	1	1	0	0
2452	Gieten van staal	0	1	1	1	0
3530	Productie en distributie van stoom en gekoelde lucht	1	1	1	N.A.	N.A.
38222	Behandeling en verwijdering van gevaarlijk afval	1	0	1	1	N.A.
1062	Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten	0	1	0	0	1
1395	Vervaardiging van gebonden textielvlies en van artikelen van gebonden textielvlies, exclusief kleding	0	1	1	0	0
1711	Vervaardiging van pulp	1	0	0	1	N.A.
1920	Vervaardiging van geraffineerde aardolieproducten	0	0	0	1	1
2314	Vervaardiging van glasvezels	1	0	1	0	0
2351	Vervaardiging van cement	0	0	0	1	1
2433	Koudvormen of koudfelsen	0	0	0	1	1
2540	Vervaardiging van wapens en munitie	0	0	0	1	1
2571	Vervaardiging van scharen, messen, bestekken, enz.	N.A.	N.A.	N.A.	1	1
38221	Voorbehandeling van gevaarlijk afval met het oog op verwijdering	1	1	N.A.	N.A.	N.A.
10311	Verwerking en conservering van aardappelen, exclusief productie van diepgevroren aardappelbereidingen	0	0	1	0	0
10312	Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	0	0	0	1	0
1041	Vervaardiging van oliën en vetten	1	0	0	0	0
1811	Krantendrukkerijen	1	0	0	0	0
2051	Vervaardiging van kruiden en springstoffen	1	0	0	0	0
21209	Vervaardiging van overige farmaceutische producten	0	0	0	0	1
2391	Vervaardiging van schuur-, slijp- en polijstmiddelen	1	0	0	N.A.	0
2434	Koudtrekken van draad	0	0	0	0	1
2441	Productie van edelmetalen	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	1
2720	Vervaardiging van batterijen en accumulatoren	0	1	0	0	0
27401	Vervaardiging van lampen	1	0	0	0	0
3020	Vervaardiging van rollend materieel voor spoorwegen	0	0	0	0	1
3313	Reparatie van elektronische en optische apparatuur	1	0	0	0	0

3812	Inzameling van gevaarlijk afval	N.A.	0	0	0	1
38213	Behandeling en verwijdering van ongevaarlijk afval, m.u.v. slib en vloeibare afvalstoffen	0	1	0	0	0
38219	Overige verwerking en verwijdering van ongevaarlijk afval	0	0	0	1	N.A.

Legende: 1: opgenomen in de TOP 30 van de screening; 0: niet opgenomen in de TOP 30 van de screening; N.A.: niet geanalyseerd in het kader van de screening.

Bijlage 6 : De sectoren die bij de 5 laatste horizontale screeningsoefeningen minstens één keer in de TOP 50 van de dienstensectoren voorkwamen

Tabel 8. Sectoren die tijdens de horizontale screenings in de TOP 50 van de dienstensectoren voorkwamen

Code NACE	Sector	2013	2014	2015	2016	2017
46382	Groothandel in aardappelproducten	1	1	1	1	1
46692	Groothandel in verpakkingmachines en weegtoestellen	1	1	1	1	1
4920	Goederenvervoer per spoor	1	1	1	1	1
5121	Goederenvervoer door de lucht	1	1	1	1	1
5310	Postdiensten in het kader van de universele dienstverplichting	1	1	1	1	1
55202	Vakantieparken	1	1	1	1	1
5530	Kampeerv- en caravanterreinen	1	1	1	1	1
5914	Vertoning van films	1	1	1	1	1
6110	Draadgebonden telecommunicatie	1	1	1	1	1
6120	Draadloze telecommunicatie	1	1	1	1	1
7711	Verhuur en lease van personenauto's en andere lichte auto's	1	1	1	1	1
77293	Verhuur en lease van vaat- en glaswerk, keuken- en tafelgerei, elektrische huishoudapparaten en andere huishoudelijke benodigdheden	1	1	1	1	1
77296	Verhuur en lease van bloemen en planten	1	1	1	1	1
7733	Verhuur en lease van kantoormachines, inclusief computers	1	1	1	1	1
77394	Verhuur en lease van woon- en bureelcontainers en dergelijke accommodatie	1	1	1	1	1
96011	Activiteiten van industriële wasserijen	1	1	1	1	1
96032	Beheer van kerkhoven en activiteiten van crematoria	1	1	1	1	1
42911	Baggerwerken	1	1	1	1	N.A
47115	Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen overheersen (verkoopsoppervlakte > 2500 m)	1	1	1	0	1
4950	Vervoer via pijpleidingen	1	1	0	1	1
5020	Zee- en kustvaart, goederenvervoer	0	1	1	1	1
5222	Diensten in verband met vervoer over water	1	1	0	1	1
5223	Diensten in verband met de luchtvaart	1	0	1	1	1
5812	Uitgeverijen van adresboeken en mailinglijsten	1	1	1	1	N.A
6020	Uitzenden van televisieprogramma's, abonneetelevisie	1	1	1	1	N.A
68202	Verhuur en exploitatie van sociale woningen	1	1	1	1	N.A
71201	Technische controle van motorvoertuigen	1	1	1	1	N.A
77294	Verhuur en lease van textiel, kleding, sieraden en schoeisel	1	N.A	1	1	1
77295	Verhuur en lease van medisch en paramedisch materieel	1	1	1	1	0
7734	Verhuur en lease van schepen	1	1	1	0	1
77391	Verhuur en lease van speel-, amusement-, en verkoopautomaten	1	1	1	0	1
88995	Beschutte en sociale werkplaatsen	N.A	1	1	1	1
91041	Botanische tuinen en dierentuinen	N.A	1	1	1	1
96031	Uitvaartverzorging	1	1	1	1	0
46311	Groothandel in consumptieaardappelen	0	1	0	1	1
46441	Groothandel in porselein en glaswerk	0	1	0	1	1
47192	Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen niet overheersen (verkoopoppervlakte > 2500 m)	0	1	0	1	1
5030	Binnenvaart, personenvervoer	1	1	1	N.A	N.A
5040	Binnenvaart, goederenvervoer	1	1	0	0	1
5221	Diensten in verband met vervoer te land	0	1	1	1	N.A
6130	Telecommunicatie via satelliet	1	1	1	0	0
77291	Verhuur en lease van machines, apparatuur en handgereedschap voor doe-het-zelvers	1	0	1	0	1
7740	Lease van intellectuele eigendom en vergelijkbare producten, met uitzondering van werken onder auteursrecht	N.A	0	1	1	1
87201	Instellingen met huisvesting voor minderjarigen met een mentale handicap	N.A	1	1	1	N.A
9003	Scheppende kunsten	N.A	1	1	1	N.A
93212	Exploitatie van pret- en themaparken	N.A	N.A	1	1	1
46332	Groothandel in spijsoliën en -vetten	0	1	0	1	0

46691	Groothandel in machines voor de productie van voedings- en genotmiddelen	1	0	0	1	0
47524	Detailhandel in parket-, laminaat- en kurkvloeren in gespecialiseerde winkels	0	0	0	1	1
47594	Detailhandel in muziekinstrumenten in gespecialiseerde winkels	1	1	0	0	0
4774	Detailhandel in medische en orthopedische artikelen in gespecialiseerde winkels	1	0	1	0	0
47784	Detailhandel in drogisterijartikelen en onderhoudsproducten in gespecialiseerde winkels	0	1	1	0	0
55203	Gites, vakantiewoningen en -appartementen	1	1	0	0	0
5813	Uitgeverijen van kranten	0	0	1	0	1
6010	Uitzenden van radioprogramma's	0	0	0	1	1
7712	Verhuur en lease van vrachtauto's	0	0	0	1	1
7735	Verhuur en lease van luchtvaartuigen	0	0	1	0	1
77399	Verhuur en lease van andere machines en werktuigen en andere materiele goederen	1	0	0	1	0
87202	Instellingen met huisvesting voor volwassenen met een mentale handicap	N.A.	1	1	0	N.A.
87205	Activiteiten van beschut wonen voor personen met psychiatrische problemen	N.A.	N.A.	1	1	N.A.
88911	Kinderdagverblijven en crèches	N.A.	0	0	1	1
90029	Overige ondersteunende activiteiten voor de uitvoerende kunsten	N.A.	N.A.	1	N.A.	1
43343	Glaszetten	0	1	0	0	0
43993	Bouw van sierschouwen en open haarden	0	1	0	0	0
45194	Handel in aanhangwagens, opleggers en caravans	0	0	0	0	1
46211	Groothandel in granen en zaden	0	0	0	0	1
46214	Groothandel in andere akkerbouwproducten	0	1	0	0	0
46491	Groothandel in kranten, boeken en tijdschriften	0	1	0	0	0
4665	Groothandel in kantoormeubelen	0	0	0	0	1
46695	Groothandel in pompen en compressoren	0	0	0	0	1
46734	Groothandel in vlakglas	1	N.A.	N.A.	0	0
46735	Groothandel in vloer- en wandtegels	1	0	0	0	0
47111	Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels in diepvriesproducten	0	0	0	1	0
47291	Detailhandel in zuivelproducten en eieren in gespecialiseerde winkels	1	0	N.A.	0	0
47525	Detailhandel in ijzerwaren en gereedschappen in gespecialiseerde winkels	1	0	0	0	0
47526	Detailhandel in verf en verfwaren in gespecialiseerde winkels	0	0	0	0	1
4753	Detailhandel in tapijten en andere vloerbedekking en wandbekleding in gespecialiseerde winkels	1	0	0	0	0
47792	Detailhandel in tweedehandskleding in winkels	1	0	N.A.	0	0
52249	Overige vrachtbehandeling, exclusief in zeehavens	0	0	0	1	0
6391	Persagentschappen	1	0	0	0	0
68203	Verhuur en exploitatie van eigen of geleased niet-residentieel onroerend goed, exclusief terreinen	0	0	1	0	0
68204	Verhuur en exploitatie van terreinen	1	0	0	0	0
7500	Veterinaire diensten	1	0	0	0	0
7732	Verhuur en lease van machines en installaties voor de bouwnijverheid en de weg- en waterbouw	0	0	1	0	0
87304	Instellingen met huisvesting voor volwassenen met een lichameijke handicap	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	1
87901	Integrale jeugdhulp met huisvesting	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	1
88101	Activiteiten van gezins- en bejaardenzorg aan huis, m.u.v. (thuis)verpleging	N.A.	N.A.	0	N.A.	1
93123	Activiteiten van overige balsportclubs	N.A.	0	0	1	0
9313	Fitnesscentra	N.A.	0	0	0	1
94992	Verenigingen en bewegingen voor volwassenen	N.A.	N.A.	1	N.A.	N.A.
9523	Reparatie van schoeisel en lederwaren	1	0	0	0	0

Legende: 1: opgenomen in de TOP 50 van de screening; 0: niet opgenomen in de TOP 50 van de screening; N.A.: niet geanalyseerd in het kader van de screening.

Bijlage 7: Lijst van termen en afkortingen

Afkorting	Definitie
BoD	Benefit of the Doubt
Btw	Belasting over de Toegevoegde Waarde
FPB	Federaal Planbureau
HHI	Herfindahl-Hirshman Index
INR	Instituut voor de Nationale Rekeningen
i.v.m.	In vergelijking met
Kmo	Kleine en middelgrote ondernemingen
NACE	Nomenclatuur van de economische activiteiten in de Europese Gemeenschap
NBB	Nationale Bank van België
PCM	Price Cost Margin
SI	Samengestelde indicator
SBS	Structural Business Survey / Structuurenquête van de ondernemingen
TNF	Total Number of Different Firms Index